רשות האוכלוסין וההגירה
Population & Immigration Authority
سلطة السكان والهجرة

דוח סיכום פעילות לשנת 2023

2023

אפריל 2024 | ניסן תשפ"ד

מוגש על ידי אגף תכנון מדיניות ואסטרטגיה

תוכן העניינים

הקדמת מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה	4
חזון רשות האוכלוסין וההגירה	6
פרק 1: שרותי מרשם	7
פרק 2: הסדרת הישיבה בארץ	12
פרק 3: טיפול בבקשות לאיחוד משפחות (בני זוג)	15
פרק 4: הסדרת העסקתם של העובדים הזרים	17
פרק 5: הסדרת העסקתם של העובדים פלשתינאים וירדנים	28
פרק 6: ביקורת גבולות במעברי הגבול הבינלאומיים	30
פרק 7: צמצום מספר השוהים שלא כחוק	36
פרק 8: אכיפה על מעסיקי זרים	46
פרק 9: שיפור השירות לציבור	48

הקדמת מנכ"ל לדוח סיכום פעילות רשות האוכלוסין והגירה לשנת 2022

שלום רב,

רשות האוכלוסין וההגירה עוסקת בסוגיות הנמצאות במרכז סדר היום הציבורי במדינת ישראל, ותחומי אחריותה נוגעים לכל תושב ואזרח במדינת ישראל ולכל נתין זר הבא בשעריה. מאפיינים אלו מציבים את הרשות כאחד מארגוני השירות הגדולים במדינה ואת השירות לציבור בליבת העשייה שלה. תפקידיה העיקריים של הרשות הם: ניהול מרשם האוכלוסין והנפקת תיעוד מהמרשם וכן מסמכי נסיעה; הסדרת מעמד ומתן אזרחות ואשרות לזרים; הסדרת העסקתם של העובדים הזרים והעובדים הפלשתינאים; אכיפת החוקים המתייחסים לשהות זרים ולהעסקת זרים; וביצוע ביקורת גבולות במעברי הגבול הבין-לאומיים.

עם כניסתי לתפקיד ראש רשות האוכלוסין וההגירה, בפברואר 2023, הגדרתי כי עלינו לשאוף להיות- "רשות אוכלוסין והגירה מקצועית בסטנדרט בין לאומי, הפועלת למתן שירות מיטבי לאזרח ולזר, שומרת על גבולות המדינה במקצועיות ובאדיבות ומנהלת אכיפה מבצעית מקצועית."

שנת 2023 עמדה בסימן שני אירועים מרכזיים: משבר הדרכונים ומלחמת "חרבות ברזל".

משבר הדרכונים המתמשך וההמתנה הארוכה לתורים חייבו את רשות האוכלוסין לנקוט בשנת 2023 בפעולה יוצאת דופן, ולרכז מאמץ מיוחד כדי לאפשר לציבור לממש את הזכות הבסיסית לקבל דרכון. כמענה מהיר וזמני קיימנו את מבצע "מרתון לדרכון", במסגרתו נופקו כחצי מיליון מסמכי נסיעה ותעודות זהות לאזרחי ותושבי מדינת ישראל. עובדי רשות האוכלוסין וההגירה, מכל היחידות, התגייסו למבצע במלוא הכח ובזכות זאת הצלחנו לסגור אתה הפער בין הביקוש להיצע. כדי למנוע משברים עתידיים ולתת מענה ראוי לביקוש לתיעוד, בשנת 2024 נקדם תוכנית משמעותית יותר לשנים הבאות, המבוססת על תחזיות נתונים ומלווה בבקרות.

מלחמת "חרבות ברזל" והשלכותיה הציבו אתגרים מגוונים עבור הרשות. גם בהקשר של אתגרי המלחמה הפגינו עובדי הרשות מסירות רבה ונרתמו לביצוע משימות לאומיות ממדרגה ראשונה: מתן מענה לצרכי מפונים בנושאי מרשם ודרכונים, שימור עובדים זרים שבארץ וגיוס עובדים מחו"ל, ומתן מענה לצרכי מידע (פרטני וסטטיסטי). בנוסף, פעלנו לשמור על הרציפות התפקודית של פעילות הליבה במטרה לצמצם את הפגיעה בשירות לציבור.

תיאור מפורט של הפעילות שנעשתה במסגרת "מרתון דרכון" ושל הפעילות המיוחדת, שהיא פועל יוצא של מלחמת "חרבות ברזל", מובא בדוח זה.

למרות האירועים המיוחדים, שליוו אותנו בשנת 2023, לא קפאנו על שמרנו :המשכנו בפיתוח שירותים דיגיטליים כדי להנגיש את השירות לציבור, התקדמנו בפיתוח מערכות שנועדו לספק מידע מקדים על נוסעים במעברי הגבול הבי"ל לטובת שיפור יכולת הבקרה מצד אחד והשירות מצד שני, חנכנו מוקד שירות טלפוני נוסף, המשכנו בקידום הסכמים בילטראליים לגיוס עובדים זרים ועוד ועוד.

ולצד כל אלו המשכנו בפעילות השוטפת ורחבת ההיקף, שעל חלקים עיקריים ממנה ניתן לקרוא בדוח סיכום פעילות הרשות לשנת 2023.

זה המקום להודות ולהביע הערכה רבה לעובדי רשות האוכלוסין והגירה המסורים- במינהלים ובאגפי המטה, העושה לילות כימים למען אזרחי ישראל, ובהענקת שירות לזרים הבאים בשערי המדינה, לצד שמירה על בטחונה וצביונה של מדינת ישראל, כמדינה יהודית ודמוקרטית.

אני מבקש להודות לשר הפנים, הרב משה ארבל, על התמיכה, החברות והשותפות בכלל משימות רשות האוכלוסין וההגירה.

לרשות האוכלוסין וההגירה משימות רבות בשנת 2024. אנו נחושים ומלאי מוטיבציה לקדם ולשפר את הנדרש, להעניק שירות מחבק, אדיב, מסור ומקצועי לאזרחים ולזרים הבאים בשערי המדינה, לקיים פעילות אכיפה נדרשת בהתאם לחוק ולסייע למשק בהבאת עובדים זרים לענפים בהם קיימת דרישה.

אסיים בתפילה ותקווה לחזרתם של החטופים, לשלום ובטחון, שגשוג והצלחה למדינת ישראל ואזרחיה.

בברכה,

אייל סיסו
מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה

חזון רשות האוכלוסין וההגירה

הרשות תהווה גוף ממשלתי מקצועי בנושא האוכלוסין וההגירה, הפועל לשמירת זהותה היהודית והדמוקרטית של מדינת ישראל בהתאם לחוק.

הרשות תיזום, תוביל ותיישם מדיניות ממשלתית עבור מדינת ישראל ועבור אזרחיה, תושביה והבאים בשעריה, תוך שמירה על כבוד האדם וזכויותיו ועל האינטרסים הלאומיים של המדינה.

הרשות תעניק שירות נגיש, מקצועי, אנושי, יוזם וחדשני מתוך תודעה של שליחות ציבורית עמוקה והקפדה על אתיקה מקצועית, שוויון ושקיפות.

פרק 1: שירותי מרשם

רשות האוכלוסין וההגירה אחראית על ניהול מרשם האוכלוסין ועל הנפקה של תיעוד מהמרשם בהתאם לחוק **מרשם** האוכלוסין התשכ"ה-1965, ולהנפקה של מסמכי נסיעה בהתאם לחוק הדרכונים תשי"ב-1952.

במהלך שנת 2023 נרשמה עלייה בהנפקת מסמכי נסיעה[1] ותעודות זהות. על אף שבשנת 2022 חלה עלייה תלולה במספר מסמכי הנסיעה שהונפקו (ביחס לתקופת הקורונה, בשנים 2020-2021), מספר מסמכי הנסיעה שהונפקו בשנת 2023 עלה ב-15% ביחס לשנת 2022 ועמד על 1.83 מיליון. מספר תעודות הזהות שהונפקו בשנת 2023 עלה ב-21% ביחס לשנת 2022 והגיע לכמעט 1.2 מיליון תעודות זהות. גם במקרה זה מדובר במספר שיא ביחס לשנים האחרונות. את העלייה המשמעותית בהיקפי ההנפקה ניתן לתלות במבצע "מרתון דרכון", שהתקיים ברשות בחודשים מאי-יוני 2023. על מה שהוביל למבצע, על תוצאותיו והשלכותיו, ניתן לקרוא בהרחבה בהמשך הפרק בתיבה 1.

עלייה של 11% נרשמה במספר תעודות הפטירה שהונפקו (המשך של מגמת עלייה בשנים האחרונות). עליות מתונות יותר נרשמו לגבי השירותים: הנפקת תעודת לידה ושינוי שם משפחה (עלייה של כ-3%). לצד אלו חלה ירידה קלה בהיקפי השירותים: שינוי שם פרטי ושינוי מען (ירידה של 2%-4%).

במספר העולים החדשים שנרשמו בשנת 2023 חלה אמנם ירידה של 38% בהשוואה לשנת 2022 אך צריך לקחת בחשבון, כי שנת 2022 הייתה שנה חריגה, בה מספר העולים זינק באופן משמעותי ביחס לשנים הקודמות. מספר העולים שנרשמו בשנת 2023 (43.6 אלף), גבוה באופן משמעותי ממספר העולים החדשים שנרשמו בשנים 2019-2021 (כ-25 אלף בממוצע לשנה). כ-31 אלף מתוך כלל העולים שנרשמו בשנת 2023 הגיעו מרוסיה (71% מכלל עולי 2023).

[1] דרכונים ביומטריים, דרכונים זמניים ותעודות מעבר

לוח 1: שירותי מרשם נבחרים לפי שנים

	2019	2020	2021	2202	2023	שינוי משנת 2022 לשנת 2023
תעודות זהות שהונפקו	862,816	599,151	805,869	970,648	1,178,837	21%
מסמכי נסיעה שהונפקו	1,102,386	442,214	736,625	1,599,287	1,836,219	15%
תעודות לידה שהונפקו	516,419	508,088	531,170	489,380	503,456	3%
תעודות פטירה שהונפקו	114,296	124,178	127,064	131,528	146,233	11%
שינויי שם פרטי שנרשמו	16,950	13,628	15,142	15,316	14,992	-2%
שינויי שם משפחה שנרשמו	67,744	55,867	59,072	58,465	60,307	3%
שינויי מען	714,361	653,103	733,509	785,617	751,119	-4%
עולים חדשים שנרשמו	31,844	18,994	24,821	70,062	43,623	-38%

תיבה 1: מבצע "מרתון דרכון"

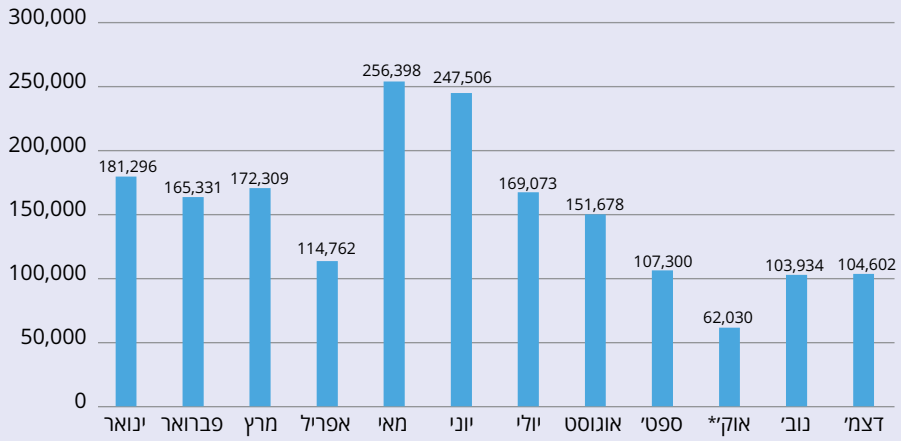
עם ההתפוגגות של מגיפת הקורונה והשלכותיה חל גידול דרמטי במספר הישראלים המבקשים לקבוע תור לקבלת דרכון, כתוצאה מכך, שלמבקשים דרכון בעתו (לקראת מועד תום תוקפו) התווספו מעל למיליון בעלי דרכונים, שתוקפם פג במהלך שנות הקורונה והם לא הגישו בקשה לחדשו אז. כפועל יוצא מכך נוצר פער ביכולת של רשות האוכלוסין וההגירה לתת מענה לביקוש של הציבור לדרכונים. הביטוי לפער עבור האזרח הוא המתנה ממושכת לקבלת תור להגשת בקשה לדרכון והארכת זמן ההמתנה ממועד הגשת הבקשה לדרכון ועד לקבלתו.

על מנת לצמצם את הפער שנוצר בין הביקוש לדרכונים ליכולת ההנפקה על ידי רשות האוכלוסין וההגירה ננקטו צעדים שונים, שהמרכזי שבהם בשנת 2023 היה מבצע "מרתון דרכון". במהלך המבצע, שהתקיים בחודשים מאי-יוני 2023 ונמשך שבעה שבועות, ארבע לשכות מינהל האוכלוסין הגדולות והמרכזיות – ת"א, ירושלים, חיפה ובאר שבע – היו פתוחות לקבלת קהל משעות הבוקר ועד לשעות הערב המאוחרות, ללא הצורך בזימון תור מראש. בנוסף אליהן הוקם מרכז ייעודי להנפקת דרכונים ביומטריים בבני ברק (שפעילותו נמשכה עד לחג סוכות, רגע לפני שפרצה מלחמת "חרבות ברזל"). לצד תגבור הלשכות תוגבר גם המפעל שבו מונפקים הדרכונים ("ארבל") והוא עבד במשמרות כפולות ולעיתים אף משולשות (24/6).

המבצע לווה במסע פרסום וצעדים להנגשת מידע, שנועדו לעודד את הציבור להגיע. באתר האינטרנט של הרשות הוקם דף ייעודי לתקופת המבצע ובו הודעות לציבור, עדכונים על עומסים ועל שינויים בשעות קבלת הקהל. כמו כן, החל מהשבוע השלישי של המבצע הוצבו מצלמות, ששידרו בשידור חי את הכניסות של ארבעת הלשכות בכל רגע נתון, שיקפו את מצב התור, ובכך סייעו לציבור להחליט האם ומתי להגיע ולאיזו לשכה.

מבצע "מרתון דרכון" אפשר לתת מענה לביקוש לדרכונים, שהיה גבוה במיוחד לקראת חופשת הקיץ. במסגרת 35 ימי "מרתון דרכון" (14.5.23-29.6.23) קיבלו שירות כ- 230 אלף איש בארבעת הלשכות הגדולות ובמרכז להנפקת הדרכונים. זאת בנוסף למספר דומה של אנשים שבקשתם לדרכון טופלה ביתר הלשכות. כאשר בסה"כ כ-456 אלף איש שקיבלו שירות במשך 35 ימים. במהלך תקופת המרתון הונפקו במפעל הדרכונים כ-356 אלף דרכונים (ממוצע של כ-10.5 אלף הנפקות ביום). בתרשים מטה ניתן לראות כי במהלך החודשים מאי ויוני בלבד הונפקו כחצי מיליון מסמכי נסיעה, היקף העומד על יותר מרבע (27.4%) מכלל מסמכי הנסיעה שהונפקו בכל שנת 2023.

מספר מסמכי הנסיעה שהונפקו במהלך שנת 2023, לפי חודשים

* את המספר הנמוך והחריג של הנפקות במהלך חודש אוקטובר (כ-62 אלף מסמכי נסיעה בלבד) יש לתלות בעיקר בפרוץ מלחמת חרבות ברזל, להרחבה על כך עיינו בתיבה מס' 2.

תיבה 2: פעילות שירותי מרשם ומידע כנגזרת מהשלכות "חרבות ברזל"

השלכות מלחמת "חרבות ברזל", שפרצה ב-7 באוקטובר 2023, הביאו איתן אתגרים מיוחדים הנוגעים לתפקידה של הרשות כאחראית על ניהול מרשם האוכלוסין ועל הנפקה של תיעוד מהמרשם, שהצריכו התמודדות יוצאת דופן מבחינת צורת הפעילות הנדרשת ולעיתים אף התמודדות ברמה הרגשית.

מתן מענה לצרכי מידע וסיוע בזיהוי חללים והרוגים ואיתור נעדרים

עם פרוץ המלחמה ולמשך שבועות הוקצו צוותים מיוחדים לסיוע במלאכה הקשה של זיהוי חללי צה"ל והכנת תיקי חללים, זיהוי הרוגים ונעדרים מול החמ"לים של הצבא, המשטרה והצוותים הרפואיים. העבודה התקיימה במתכונת של 24/7. בנוסף, ניתן מענה למשרד לשירותי דת לצורך השלמת סידורי הקבורה של החללים.

כמו כן, סופקו נתוני פרט לגורמים מורשים, לצורך טיפול באוכלוסיות המושפעות ממצב החירום ובהן המפונים מבתיהם בהוראת הממשלה ומשפחות החטופים, וכן נתונים סטטיסטיים לרשויות שונות, לצורך קבלת החלטות.

הפעלת לשכות ניידות לצורך הנפקת תיעוד במלונות עבור מפונים ומתפנים

במתקפת ה-7 באוקטובר האכזרית בתים רבים ותכולתם עלו בלהבות ומי שהצליח להימלט על נפשו נאלץ להשאיר מאחוריו את כל רכושו, גם אם שרד. כתוצאה מכך, האוכלוסייה שפונתה בבהילות מיישובי העוטף נשארה ללא תעודות זהות ודרכונים. כבר לקראת סופו של השבוע הראשון למלחמה הורידה רשות האוכלוסין לשכה ניידת לאחד המלונות שם שהו מפונים, על מנת להנפיק להם תיעוד חדש, במקום זה שאבד, וזאת בפטור מתשלום אגרה. במהלך ארבעת החודשים הראשונים של המלחמה פתחה הרשות כ-30 לשכות ניידות באתרים שונים ברחבי הארץ, בהם שוכנו האוכלוסיות שפונו מיישוביהם בעקבות המלחמה על ידי הממשלה וכן כאלו שהתפנו מיוזמתם. במשך תקופה זו טופלו במסגרת הלשכות הניידות כ-10,800 בקשות לתעודות זהות ו/או דרכונים.

מתן אפשרות לבצע שינוי מען באופן רטרואקטיבי

שינוי מען במרשם האוכלוסין הוא שירות שבימים כתיקונם ניתן לעשות ממועד מעבר המגורים. למרות שחלה חובה על כך, ברגיל, אנשים אינם ממהרים לעדכן את רשות האוכלוסין וההגירה על שינוי בכתובת המגורים וזאת מסיבות שונות. כתוצאה מכך, עם פרוץ המלחמה היה מי שגר בפועל ביישובי העוטף וסמוך לגבול הצפון אולם כתובתו לא היתה מעודכנת במרשם האוכלוסין. רשות האוכלוסין וההגירה אפשרה לאותם תושבים, באופן יוצא מן הכלל, לעדכן את כתובתם במרשם האוכלוסין באופן רטרואקטיבי, עד למועד של שנה אחורה, כך שתהיה זהות בינה לבין מקום מגוריהם ערב המלחמה, וזאת בכפוף להמצאת מסמכים המהווים הוכחה ו/או אסמכתא לכך. עדכון הכתובת היה נחוץ על מנת שיוכלו להימנות עם אוכלוסיית המפונים ולקבל את התמיכה שהמדינה מעניקה לאוכלוסייה זאת. כדי להקל על העדכון פותח לצורך כך שירות מקוון.

פרק 2: הסדרת הישיבה בארץ

רישיונות ישיבה

רשות האוכלוסין וההגירה עוסקת בהסדרת הישיבה של הזרים, המבקשים להיכנס לישראל, ולאלו השוהים בה מכוח חוק הכניסה לישראל התשי"ב-1952. בחוק קבועים רישיונות ישיבה שונים מסוג ביקור וארעי, הניתנים לזרים המבקשים להיכנס לישראל ולשהות בה. על סוגי רישיונות הישיבה נמנים: סטודנט, מתנדב, איש דת, עובד זר, תייר, דיפלומט ושירות חוץ, תושב ארעי ועוד.

בשנת 2023 הונפקו בסך הכל כ-3.78 מיליון רישיונות ישיבה, כאשר כ-90% מהן (כ-3.4 מיליון) היו רישיון מסוג תייר. מדובר בעלייה מתונה מאוד במספר רישיונות מסוג תייר שהונפקו ביחס לשנת 2022 (אז הונפקו כשלושה כ-3 מיליון רישיונות), אולם עדיין פחות ממספרם בשנת 2019, טרום מגיפת הקורונה, אז הונפקו כמעט 5 מיליון רישיונות מסוג תייר.

בלוח 2 מופיעים סוגי רישיונות ישיבה נבחרים שהונפקו – רישיונות חדשים ורישיונות שתוקפם הוארך, ללא רישיון מסוג תייר. בהתאם לנתונים המופיעים בו, הונפקו בשנת 2023 כ-375 אלף רישיונות חדשים ומוארכים. מדובר על עלייה בשיעור של 18% במספר הרישיונות שהונפקו (רישיונות חדשים ומוארכים) בהשוואה לשנת 2022 – אז הונפקו כ-318 אלף רישיונות.

אחד הרישיונות הנפוצים ביותר הוא רישיון עבודה, המוענק הן לעובדים זרים, המועסקים בישראל בענפים ובמכסות אותם קבעה הממשלה (ב/1), והן לזרים שהותר להם לעבוד בישראל (ב/1 כללי). במהלך שנת 2023 חלה עלייה משמעותית במספר רישיונות העבודה שהונפקו – הן בהנפקת רישיונות חדשים (81.7 אלף רישיונות בשנת 2023, לעומת 72.1 אלף רישיונות בשנת 2022), והן בהנפקת הארכות לרישיונות (141.7 אלף הארכות בשנת 2023, לעומת 81.3 אלף הארכות בשנת 2022). במהלך 2023 כ-58% מהרישיונות המונפקים היו הארכות של רישיונות, וזאת לעומת 48% מהרישיונות שהונפקו בשנת 2022. את העלייה בהיקף ובשיעור הארכות הרישיונות ניתן לתלות בהארכות גורפות שניתנו בתקופת מבצע "מרתון דרכון" (ניתן לעיין בתיבה מס' 1), על מנת להסיט את מירב כח האדם לטובת המבצע, וכן בעקבות פרוץ מלחמת "חרבות ברזל".

במהלך 2023 נרשמה ירידה של כ-10% ביחס לשנת 2022 בהנפקת רישיון ס'2(א)(5), הניתן למי שנמצא בישראל ללא רישיון ישיבה, וניתן עליו צו הרחקה לפי סעיף 2(א)(5). ירידה של כ-12% נרשמה בשנת 2023 בהנפקת רישיונות לסטודנטים זרים ותלמידי ישיבה זרים. ירידה בשיעור גדול יותר (38%) נרשמה בהנפקת רישיונות למתנדבים זרים – אך כאן מדובר במספרים מוחלטים קטנים באופן יחסי. לעומת זאת, במהלך שנת 2023 נרשמו עליות בהנפקת רישיונות לדיפלומטים (כ-5%), אנשי חוץ (כ-6%), אנשי דת זרים (כ-14%), ולנלווים של אנשי דת או סטודנטים ותלמידי ישיבה זרים (כ-15%).

לוח 2: רישיונות* ישיבה נבחרים שהונפקו במהלך **2022 ו-2023, לפי הנפקה ראשונה או חידוש

פירוט של רישיונות ישיבה נבחרים (פרט ל-ב2)	2022			2023			אחוז שינוי ביחס לשנת 2022
	הנפקה ראשונה	הארכה	סה"כ	הנפקה ראשונה	הארכה	סה"כ	
רישיון עבודה (ב1)+(ב1) כללי	72,124	81,271	153,395	81,687	141,654	223,341	45.6%
רישיון מתנדב (ב4)	1,126	1,101	2,227	842	538	1,380	-38.0%
סטודנט/תלמיד ישיבה (א2)	29,925	12,996	42,921	25,348	12,292	37,640	-12.3%
איש דת (א3)	1,459	1,528	2,987	1,362	2,054	3,416	14.4%
נלווה לאיש דת/ סטודנט (א4)	9,002	4,529	13,531	10,135	5,447	15,582	15.2%
דיפלומט	4,313	0	4,313	4,524	0	4,524	4.9%
שירות חוץ	8,387	0	8,387	8,895	0	8,895	6.1%
רישיון זמני לישיבת ביקור למי שנמצא בישראל בלי רישיון ישיבה, וניתן עליו צו הרחקה לפי סעיף 2(א)(5)	39,112	51,383	90,495	26,194	54,733	80,927	-10.6%

*המספרים בלוח משקפים הנפקות של רישיונות ולא אנשים עבורם הונפקו רישיונות
**הקובץ הינו דינאמי ועשוי להתעדכן באופן רטרואקטיבי ביחס לשנים קודמות

אזרחות

רשות האוכלוסין וההגירה עוסקת בטיפול ברכישת אזרחות ישראלית וביטולה, בהתאם לחוק האזרחות (התשי"ב,-1952). בחוק מפורטות הדרכים לרכישת אזרחות, ומנגד הדרכים לוויתור או ביטול האזרחות. עיקר הפעילות בתחום זה באה לידי ביטוי בטיפול בקשות התאזרחות, הענקת אזרחות, ויתור על אזרחות, בירור וקביעת מעמד, השבת אזרחות ובהנפקת אישורים ותעודות בתחומים אלו.

במהלך שנת 2023 רכשו 4,460 איש אזרחות ישראלית מכוח התאזרחות (ולא מכוח שבות או לידה)[2], מספר הזהה כמעט למספר האנשים שרכשו אזרחות מכוח זה בשנת 2022, אז עמד מספרם על 4,455 איש. לעומת זאת, בשנת 2023 נרשמה עלייה בקרב אזרחי ישראל שוויתרו על אזרחותם: 365 אנשים לעומת 169 במהלך שנת 2022. יתכן שעלייה זאת, כמו גם העלייה המשמעותית בהנפקות תעודות המעידות על אזרחות, כפי שבא לידי ביטוי בלוח 3 להלן, נבעו מעלייה בביקוש לקבלת אזרחות זרה מצד אזרחי ישראל.

לוח 3: הנפקת תיעוד בנושאי אזרחות, לפי שנים

סוגי תעודות	מספר התעודות שנופקו		
	2021	2022	2023
רכישת אזרחות מכוח הענקה	551	488	620
תעודת התאזרחות (מגיל 18)	4,408	3,288	3,807
תעודה המעידה על אזרחות	5,438	6,343	11,203
אישור על אי רכישת אזרחות	93	81	66

הבאת קבוצות מיוחדות לארץ בהתאם להחלטות ממשלה

בני משפחה הממתינים באתיופיה

במהלך 2023, הושלם יישום החלטת ממשלה 713 (שהתקבלה ביום 28 בנובמבר 2021) – בהתאם להחלטה זו, שר הפנים, על פי סמכויותיו לחוק הכניסה לישראל התשי"ב, אמון על בדיקה ואישור כניסתם של עד 3,000 מועמדים מקהילת הממתינים בגונדר ובאדיס אבבה באתיופיה.

בסך הכל, עד לסוף שנת 2023, אושרו 3,007 נפשות, כאשר 3,004 מתוכם עלו לישראל עד לסוף השנה.

[2] הדרכים לרכוש אזרחות מכוח התאזרחות מפורטות בסעיפים: 5, 7 ו-8 לחוק האזרחות (התשי"ב, 1952). הדרכים האחרות הן מכוח שבות (סעיף 2 בחוק), מכוח ישיבה (סעיף 3), מכוח לידה (סעיף 4), מכוח לידה וישיבה (סעיף 4א) ומכוח הענקה (סעיף 9).

פרק 3: טיפול בבקשות לאיחוד משפחות (בני זוג)

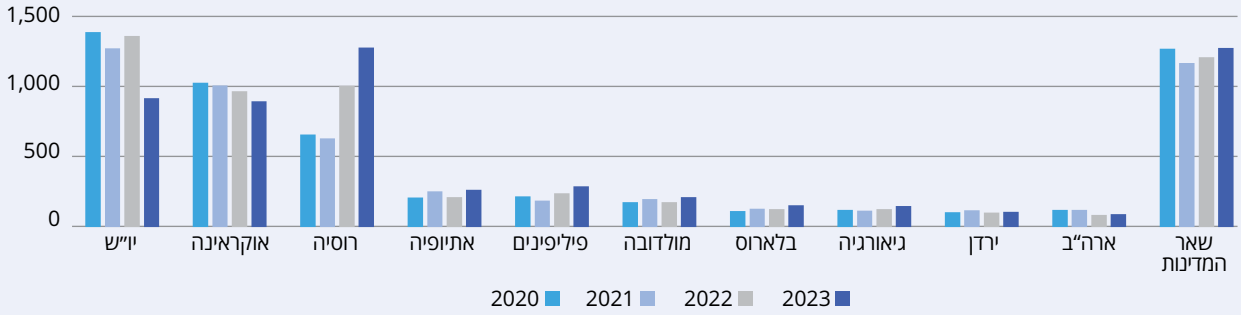
בקשות לאיחוד משפחות מוגשות על ידי אזרח/ית ישראל או תושב/ת קבע שלו/לה בן/בת זוג בעל/ת אזרחות זרה. הבקשה מוגשת מכוח נישואין או מכוח קשר של ידועים בציבור. כדי לקבל את המעמד בישראל יש להוכיח קיומו של מרכז חיים משותף בישראל, כנות קשר, והיעדר מניעות פליליות וביטחוניות. מסיבה זו, ההליך המדורג אורך מספר שנים, שבמהלכן בן/בת הזוג בעל/ת האזרחות הזרה מקבל/ת רישיון לישיבת ביקור המוחלף ברישיון של תושב ארעי, ולבסוף מעמד הזהה למעמד בן/בת הזוג הישראלי.

בשנת 2023, הוגשו 5,505 בקשות לאיחוד משפחות של בני זוג. מספר הדומה מאוד למספר הבקשות בשנה הקודמת (5,488 בקשות). מדובר בעלייה ביחס לשנים שהושפעו מקורונה (5,088 בקשות בשנת 2021 ו-5,285 בקשות בשנת 2020). יחד עם זאת, מספר הבקשות לא חזר להיקפו טרום מגפת הקורונה, כמו למשל בשנת 2019, בה הוגשו 6,724 בקשות.

רוסיה היא מדינת המוצא העיקרית בשנת 2023, של בני זוג שעבורם הוגשו בקשות לאיחוד משפחות. בשנת 2023 נרשמו 1,248 בקשות עבור בני זוג מרוסיה (כ-23% מכלל הבקשות בשנת 2023). מדובר בהמשך מגמת עלייה במספר הבקשות החל משנת 2022 (אז הוגשו 982 בקשות עבור בני זוג מרוסיה), וזאת בהשוואה לשנים הקודמות (644 ו-617 בקשות בשנים 2020 ו-2021, בהתאמה). יתכן ומגמה זו קשורה להתמשכות מלחמת רוסיה-אוקראינה.

יש לציין, שבשנת 2023 חלה עלייה מתונה במספר הבקשות עבור בני זוג מכל אחת ממדינות המוצא המרכזיות בהשוואה למספר הבקשות שהוגשו בשנת 2022, כפי שניתן לראות בתרשים 1. יוצאי דופן הוא מספר הבקשות עבור בני זוג מאוקראינה, שרשם בשנת 2023 ירידה וכן מספר הבקשות עבור בני זוג מיו"ש, שביחס אליו נרשמה ירידה חדה – 896 בקשות בשנת 2023 לעומת ממוצע של כ-1,300 בקשות מדי שנה בשלוש השנים האחרונות. ועדיין, מספר הבקשות בארבע השנים האחרונות עבור בני זוג מיו"ש הוא הגבוה ביותר (22.6% מכלל הבקשות). יותר מאשר אוקראינה (17.8% מכלל הבקשות) ורוסיה (16.3% מכלל הבקשות).

תרשים 1: בקשות לאיחוד משפחות לפי ארץ מוצא ושנת הגשת הבקשה* (בני זוג בלבד)**

*סוגי בקשות: אחמ"ש התאזרחות, אחמ"ש ישיבת קבע וחיים משותפים.

** הנתונים המופיעים בתרשים בתוך מסגרת, הן סך הבקשות בארבע השנים האחרונות מכל ארץ מוצא.

פרק 4: הסדרת העסקתם של העובדים הזרים

עובדים זרים[3] מורשים לעבוד בישראל בענפים ועל פי מכסות שנקבעים בהחלטות ממשלה[4]. העסקת עובד זר כדין כפופה לקבלת היתר העסקה, המונפק למעסיק על ידי רשות האוכלוסין וההגירה, כמו גם רישיון עבודה המונפק על ידי הרשות לעובד הזר.

מספר העובדים הזרים החוקיים[5] בישראל נמצא בעשור האחרון במגמת עלייה רציפה, וזאת למעט שנת 2020, שבה התפרצה מגיפת הקורונה, אז ירד מספרם של העובדים החוקיים. מגמת העלייה במספר העובדים הזרים נמשכה במהלך שנת 2023, אולם היא נבלמה כתוצאה מהשלכות מלחמת "חרבות ברזל": ערב פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", בסוף הרבעון השלישי של השנה, מספר העובדים הזרים החוקיים עמד על 122.3 אלף עובדים (גידול של כ-10% ביחס למספרם בסוף שנת 2022) אולם, כפי שניתן לראות בנתוני לוח 4, בסוף שנת 2023 מספר העובדים הזרים החוקיים היה דומה מאוד למספרם בסוף שנת 2022 (כ-111.1 אלף בסוף שנת 2023 וכ-110.9 אלף בסוף שנת 2022). למעשה, הירידה במספר העובדים היא פועל יוצא של האטה משמעותית בקצב הכניסה של עובדים חדשים לישראל מצד אחד ועליה בקצב היציאה של עובדים מישראל מצד שני, וזאת עקב המלחמה. מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ועד לסוף שנת 2023 (קצת פחות משלושה חודשים) יצאו מישראל כ-12.5 אלף עובדים זרים. הדבר ניכר בעיקר בענף החקלאות ובמידה מסוימת גם בענף הבניין. הרחבה בנושא ההשפעות הישירות והעקיפות של מלחמת "חרבות ברזל" על העובדים הזרים ודרכי ההתמודדות איתן מופיעה בתיבה 3 בפרק זה.

לצד 111.1 אלף העובדים החוקיים, בסוף שנת 2023 עמד מספרם של העובדים הלא חוקיים[6] על - 27.7 אלף. מספרם ושיעורם של העובדים הלא חוקיים מקרב כלל העובדים הזרים ששוהים בישראל עלה במרוצת השנים האחרונות (מ-15.6% בשנת 2020 ל-18.5% בשנת 2023).

---

[3] פרק זה עינינו בעובדים המגיעים מעבר לים ולא בעובדים פלשתינאים וירדנים, שלעיסוק בהם מוקדש פרק 5.

[4] את את החלטות הממשלה הרלוונטיות והתקפות לענפים השונים עם פירוט המכסות ניתן לראות באתר האינטרנט: החלטה 1002 ו-1383מיום 27/10/2023 ו-12/2/2024 (בהתאמה) בעניין הגדלת המכסות וגיוס עובדים זרים לתאגידי הבניין ולחברות הביצוע בענף הבניין. והחלטות 860 ו-1056 ו-1320מיום 30/7/2023 ו-12/11/2023 ו-21/1/2024 (בהתאמה) בעניין מכסות העובדים בענפי החקלאות, התעשייה ומוסדות הסיעוד. כמו כן, החלטות 4101 מיום 5/8/18 ו- 1651 מיום 19/6/22 בענף המלונאות.

[5] **עובדים זרים חוקיים:**
בהתאם לחוק עובדים זרים, העסקתו של עובד זר מותנית בקיומם של שני תנאים:
א. המעסיק יחזיק בהיתר העסקה תקף, בענף מבין הענפים שבהם מתירה הממשלה להעסיק עובדים זרים.
ב. לזר יהיה רשיון עבודה בתוקף לאותו ענף העסקה, שבו מחזיק המעסיק בהיתר ההעסקה ויהיה רשום אצל אותו המעסיק.
פירוט ההגדרות לפי ענף:
ענף הסיעוד – בעל רישיון ב/1 או ב/2 תקף + נמצא תחת היתר תקף ופעיל (לא מוקפא) + מקושר למעסיק פעיל.
ענף הבניין – בעל רישיון ב/1 תקף ונמצא תחת היתר העסקה תקף.
ענף החקלאות – בעל רישיון ב/1 תקף ונמצא תחת היתר העסקה תקף.
ענף המומחים – בעל רישיון ב/1 תקף ונמצא תחת היתר העסקה תקף.

[6] **עובדים זרים לא חוקיים:**
זרים שהיו בעבר עובדים זרים חוקיים, בהתאם להגדרה של עובדים זרים חוקיים (כנ"ל), אך כרגע אינם עונים על קריטריון אחד לפחות של הגדרה זו. הפילוח לענפים נעשה בהתאם לרישיון העבודה שהיה לעובד הזר בהיותו עובד חוקי, ואינו מצביע בהכרח על היותו מועסק באותו ענף גם בתקופת מעמדו כעובד לא חוקי. אין בידי רשות האוכלוסין וההגירה מידע על השיוך הענפי בפועל של העובדים הלא חוקיים.

לוח 4: עובדים זרים ששוהים בישראל נכון לסוף כל שנה, לפי ענף, שנים ומצב חוקיות

תקופה	עובדים חוקיים					עובדים לא חוקיים				
ענפים	2020	2021	2022	2023	*30.9.2023	2020	2021	2022	2023	*30.9.2023
סיעוד ביתי	55,705	57,509	59,254	60,885	61,843	13,251	14,039	14,379	14,493	14,431
מוסדות סיעוד			1,020	1,056	858			6	28	214
בניין	14,877	16,952	21,360	24,763	27,989	1,091	1,303	2,258	2,938	2,835
חקלאות	22,289	23,244	21,864	17,241	22,611	2,283	2,755	**7,153	6,911	7,648
מלונאות			740	1,673	1,807			4	37	9
תעשייה			184	149	227			0	0	1
מומחים	5,317	6,300	5,961	4,521	6,177	862	966	1,125	676	655
מיכון וטכנולוגיה***		12	507	844	741		0	121	90	91
אחר****	0	0	0	0	0	649	134	120	119	120
סה"כ	**98,188**	**104,017**	**110,890**	**111,132**	**122,253**	**18,136**	**19,197**	**25,166**	**25,292**	**26,003**

* השנה מפורסמים בלוח גם נתוני הרבעון השלישי של שנת 2023, וזאת על מנת להדגיש את השלכותיה של מלחמת "חרבות ברזל" שפרצה בשבעה באוקטובר 2023, על היקפי העובדים הזרים שבארץ.

**הגדרת חוקיות העסקת העובדים בענף החקלאות עברה עדכון בשנת 2022. מומלץ לעיין בהגדרות החוקיות, ובפרט בענף החקלאות, בהע"ש 3 ו-4. הגדרות אלו חשובות להבנת הנתונים המוצגים.

*** מזה מספר שנים בישראל החלו להעסיק עובדים זרים בענף מיכון וטכנולוגיה. עד לאחרונה עובדי מיכון וטכנולוגיה סווגו מחשובית כחלק מענף המומחים. השנה, לראשונה, הופרדו מענף המומחים.

**** אחר – עובדים זרים לא חוקיים ללא קישור להיתר בענף מסוים. העדר הקישור נובע מסיבה טכנית, כתוצאה מניתוק הקשר בין רשומת העובד לבין רשומת היתר ההעסקה, שמכוחו הועסק בעבר. בנוסף לכך, נכללים בקטגוריה זו עובדים זרים מענף המסעדות והתעשייה ושירותים אשר לא נכללים בין הענפים שהממשלה מתירה בהם העסקה של עובדים זרים, וכן עובדים בענף החקלאות העונתית, אשר העסקתם וגיוסם הופסקה בשנים האחרונות.

תיבה 3: מלחמת "חרבות ברזל": ההשפעות, ההשלכות והפעילות בנושא העובדים הזרים

בשבעה באוקטובר 2023 פרצה מלחמת "חרבות ברזל", בעקבות מתקפת פתע רצחנית של ארגון הטרור חמאס על מדינת ישראל. בין האוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר ומידי מפעולות הטרור הרצחניות היו העובדים הזרים שעבדו והתגוררו ביישובי עוטף עזה. עובדים זרים ביישובי עוטף עזה נמנו עם הנרצחים, החטופים והפצועים, ואלו ששרדו פונו, כמו יתר האוכלוסייה, למקום מגורים מחוץ לעוטף. בהמשך, עובדים זרים, שעובדים ומתגוררים ביישובים הסמוכים לגבול לבנון בצפון, פונו ממגוריהם ולמעשה נותקו מעבודתם.

בנוסף, אחת מההשפעות המידיות של המלחמה הייתה עזיבה נרחבת ומהירה של עובדים זרים את ישראל, בעיקר מקרב העובדים בענף החקלאות: תוך שבועיים מפרוץ המלחמה יצאו מישראל כ-3,500 עובדים בענף החקלאות. כפי שבא לידי ביטוי בלוח 4 שבפרק זה, ערב פרוץ המלחמה היו בישראל כ-22.6 אלף עובדים זרים בחקלאות, בעוד שבסוף שנת 2023 מניינם עמד על 17.2 אלף עובדים בלבד. ההשפעה של צמצום מספר העובדים הזרים בענפים חקלאות ובניין הורגשה באופן מיוחד נוכח ההיעדרות המוחלטת של כ-113 אלף עובדים פלשתינאים (כ-83 אלף בענף הבניין וכ-8.9 אלף בחקלאות ובחקלאות העונתית), כתוצאה מהטלת סגר על ידי שר הביטחון המונע כניסת עובדים פלשתינאים לישראל, למעט כמה עובדים בסקטורים שהוחרגו מן הסגר (להרחבה בנושא העסקת פלשתינאים ראו בפרק 5 בדוח).

לסוגיית העובדים הזרים בעת מלחמה יש שני ממדים עיקריים:

1. **המימד האנושי** – למדינת ישראל, שהזמינה את העובדים להגיע אליה ולעבוד בה, יש מחויבות לדאוג לשלומם ולרווחתם בעת שלום כמו גם בעת מלחמה. העובדים הזרים חווים את אותן המצוקות של תושבי ישראל עקב המלחמה, אך להתמודדות שלהם נוספת העובדה שהם רחוקים ממולדתם ומבני משפחותיהם וכן שאינם דוברים את השפה המקומית.
2. **המימד המשקי** – מדינת ישראל נזקקת מאוד לידיים עובדות בעת הזאת. עקב גיוס מילואים כללי וכן סגר שהוטל על יהודה ושומרון, שמונע כניסה של עובדים פלשתינאים (למעט חריגים), שוק העבודה נמצא בחסר גדול של כח אדם. כמו כן, "ביום שלמחרת" המלחמה, תזדקק מדינת ישראל לכח עבודה לצורך שיקום הריסות המלחמה. לכן, האתגר בעת הזאת הוא גם לשמר את העובדים שבארץ, שלא יעזבו, וגם למצוא דרכים להגדיל את מספרם.

המאמצים של רשות האוכלוסין וההגירה מכוונים לתת מענה לשני מימדים אלו. בהיבט של שימור העובדים שבארץ, מהימים הראשונים למלחמה פעלה רשות האוכלוסין וההגירה במספר מישורים:

תקשורת והעברת מידע – פרסום הנחיות פיקוד העורף להתגוננות העובדים הזרים בשפות השונות; הרחבת פעילות מוקד הפניות לעובדים זרים בכל השפות ובכל ענפי המשק בהם מועסקים העובדים; קיום של קשר שוטף והדוק עם נציגויות זרות של מדינות המוצא של העובדים; הפצת סרטון הסברה ובו תשובות לשאלות, ועידוד של העובדים להישאר בישראל, תוך מתן עצות עבורם.

תמיכה רגשית והגשת עזרה מעשית – סיוע בחילוץ עובדים מאזור הדרום; ניוד עובדים לאזורים מרוחקים יותר מאזורי הלחימה; ביקור של עובדים זרים פצועים בבתי החולים; עריכת ביקורים אצל עובדים זרים שפונו; מתן סיוע סוציאלי לעובדים בשפתם והפצת מכתב תמיכה בעובדים הזרים;

הקלות רגולטוריות – הארכה גורפת של רישיונות העבודה בענפי הסיעוד והחקלאות, והודעה על אי אכיפת העסקת עובדים זרים לא חוקיים במוסדות הסיעוד ובבתי המלון.

מעבר לפעולות הטיפול והשימור של העובדים הזרים השוהים בישראל, פעלה רשות האוכלוסין וההגירה על מנת לעודד גיוס של עובדים זרים מחו"ל, אתגר גדול במיוחד בעת מלחמה נוכח רתיעה של מדינות לשלוח את אזרחיהן או מתוך חשש לשלומם או מסיבות פוליטיות, ובנוסף גם בשל צמצום משמעותי של הטיסות לישראל.

בתוך זמן קצר חתמה ישראל על הסכמים בילטראליים חדשים לגיוס עובדים זרים עם הודו (לענפי הבניין והסיעוד הביתי) ועם סרי-לנקה (לענפים בניין וחקלאות) ויישומם בפועל כבר החל. בסרי לנקה הוקם מאגר של 11,000 עובדים לענף החקלאות ועם תחילת יישום ההסכם בשבועיים האחרונים של שנת 2023, הגיעו לישראל 400 עובדים ראשונים. בהודו מתקיימות בימים אלו בחינות מקצועיות של מועמדים לעבודה בענף הבניין.

לצד מסלול הגיוס הבילטראלי, ובשל הנסיבות המיוחדות והצורך הדחוף בגיוס היקף רחב של עובדים בתוך זמן קצר, בהתאם להחלטות ממשלה נפתח לזמן מוגבל מסלול גיוס נוסף עבור ענף החקלאות[7] וענף הבניין[8] באמצעות לשכות פרטיות. מסלול זה כולל את האפשרות לגיוס חוזר של עובדים זרים שסיימו את עבודתם בישראל וכן של מי ששהו בישראל כמשתלמים בחקלאות.

[7] החלטה 1056 מיום 12/11/2023 בענף החקלאות

[8] החלטה 1002 מיום 27/10/2023 בענף הבניין

ענף הסיעוד הביתי הוא הענף שבו מועסקים מספר העובדים הזרים הגדול ביותר. יותר ממחצית מהעובדים החוקיים ששהו בישראל בסוף שנת 2023 עובדים בענף הסיעוד (כ-61 אלף עובדים, המהווים 56% מכלל העובדים הזרים החוקיים בישראל). 82% מכלל עובדי הענף הן נשים, 18% גברים. מספר העובדים הזרים בענף הסיעוד גדל באופן עקבי – בארבע השנים האחרונות חל גידול של כעשרה אחוזים במספר העובדים בענף. עד לשנת 2021 לא יושמו הסכמים בילטרליים להבאת עובדים זרים לישראל בענף הסיעוד. בשנת 2021 החל יישומו של הסכם בילטרלי עם הפיליפינים ובשנת 2022 החל יישומו של הסכם בילטרלי עם סרי לנקה להבאת עובדים בענף הסיעוד. העובדים הזרים בענף מגיעים ממספר מדינות ברחבי העולם. מדינת המוצא העיקרית, שממנה מגיעים המספר הגדול ביותר של עובדים, היא הפיליפינים – 32% מהעובדים החוקיים בענף הסיעוד הביתי הגיעו ממדינה זאת (כ-19.3 אלף עובדים), מתוכם כ-3.7 אלף עובדים הגיעו לישראל במסגרת יישום ההסכם הבילטרלי. הודו היא מדינת המוצא השנייה בגודלה מבחינת היקף העובדים בענף הסיעוד הביתי, ממנה הגיעו כ-29% מכלל העובדים החוקיים הנמצאים בישראל (17.7 אלף עובדים). מדינות מוצא נוספות מהן מגיעים מספר רב של עובדים: אוזבקיסטן (11.5 אלף עובדים), מולדובה (כחמשת אלפים עובדים) וסרי לנקה – כ-3.7 אלף עובדי סיעוד חוקיים שוהים ממדינה זו בישראל, כ-900 מתוכם הגיעו במסגרת ההסכם הבילטרלי שיישומו החל בשנת 2022.

בענף החקלאות, נכון לסוף שנת 2023 שהו בישראל כ-17.2 אלף עובדים זרים חוקיים[9]. כ-97% מהעובדים גברים, 3% נשים. במהלך עשור השנים האחרונות, החל משנת 2012, עת החל יישומו של ההסכם הבילטרלי בין ישראל לתאילנד להבאת עובדים זרים בענף החקלאות לישראל, כמעט כל עובדי ענף החקלאות ששהו בישראל הגיעו אליה מתאילנד בלבד. נכון לסוף שנת 2023 כ-15.5 אלף עובדים זרים חוקיים השוהים בישראל הם מתאילנד (כ-90% מכלל העובדים בענף). כ-400 עובדים נוספים, שהגיעו במהלך השבועיים האחרונים לשנת 2023, הגיעו כחלק מיישום ההסכם החדש בענף בין מדינת ישראל לבין סרי לנקה. בנוסף לכך, ועל רקע המחסור בעובדים בענף החקלאות בשל המלחמה ובעקבות זאת החלטות הממשלה לגיוס מהיר של עובדים בהיקפים גדולים (ראו תיבה 3 לעיל), גויסו באמצעות לשכות פרטיות ושוהים בישראל כ-600 עובדים זרים ממלאווי וכ-550 עובדים זרים שהגיעו מהודו ומועסקים בענף החקלאות. מדינות נוספות מהן הגיעו עובדים חדשים או משתלמים בחקלאות, אשר היו כבר בישראל וקיבלו רישיון עבודה (ב/2) ומועסקים בענף החקלאות: זמביה, טנזניה, טוגו, רואנדה ונפאל.

בענף הבניין נכון לסוף שנת 2023 שהו בישראל כ-24.8 אלף עובדים חוקיים. בענף הבניין מועסקים גברים בלבד. ענף הבניין הוא הענף שגדל בעקביות באופן המואץ ביותר – במהלך העשור האחרון הוכפל מספר העובדים החוקיים בענף ביותר מפי ארבעה (מכ-5.7 אלף בשנת 2013 ועד לכ-24.8 אלף בשנת 2023). כ-63% מהעובדים הזרים בענף הגיעו מסין. בסך הכל כ-18.6 אלף מהעובדים בענף הבניין הם עובדים המגיעים במסגרת ההסכמים הבילטרליים עם סין (כ-10 אלפים עובדים), מולדובה (כ-7.3 אלף עובדים) ואוקראינה (כ-1.3 אלף עובדים). יתרת 6.2 אלף העובדים מגיעים במסגרת הסדר חברות הביצוע הזרות – כ-5.6 אלף עובדים סינים וכ-600 עובדים מתורכיה המועסקים בחברות אלו.

[9] לעניין הגדרת חוקיות מעמדו של העובד הזר נא ראו הערות שוליים 5 ו-6

בענף המלונאות החל יישומו של ההסכם הבילטרלי שנחתם עם הפיליפינים בשנת 2022. כ-68% מתוך 1,670 העובדים ששוהים נכון לסוף שנת 2023 בישראל הן נשים ו- 32% הם גברים. העובדים מועסקים בכ-150 מלונות ברחבי הארץ.

בענף הסיעוד המוסדי החל יישומם של ההסכמים הבילטרליים עם נפאל ועם גיאורגיה בשנת 2022. נכון לסוף שנת 2023 שוהים בישראל כ-1,050 עובדים נפאלים ו-8 עובדים מגיאורגיה. 70% מהעובדים הן נשים ו- 30% הם גברים, והם מועסקים בכ-115 מוסדות סיעוד.

בענף התעשייה שהו בישראל בסוף שנת 2023 כ-150 עובדים זרים. בענף מועסקים גברים בלבד בעיקר כמבנאי מטוסים ומפעילי מכונות, כ-130 מהעובדים מגיעים מרומניה, והיתר משמונה מדינות נוספות.

בענף מיכון וטכנולוגיה שהו בישראל, נכון לסוף שנת 2023, כ-840 עובדים זרים חוקיים. מרבית העובדים מגיעים מסין (כ-320 עובדים), מהודו (כ-240 עובדים) ומתאילנד (כ-170 עובדים). כ-110 העובדים הנותרים מגיעים מ-12 מדינות נוספות.

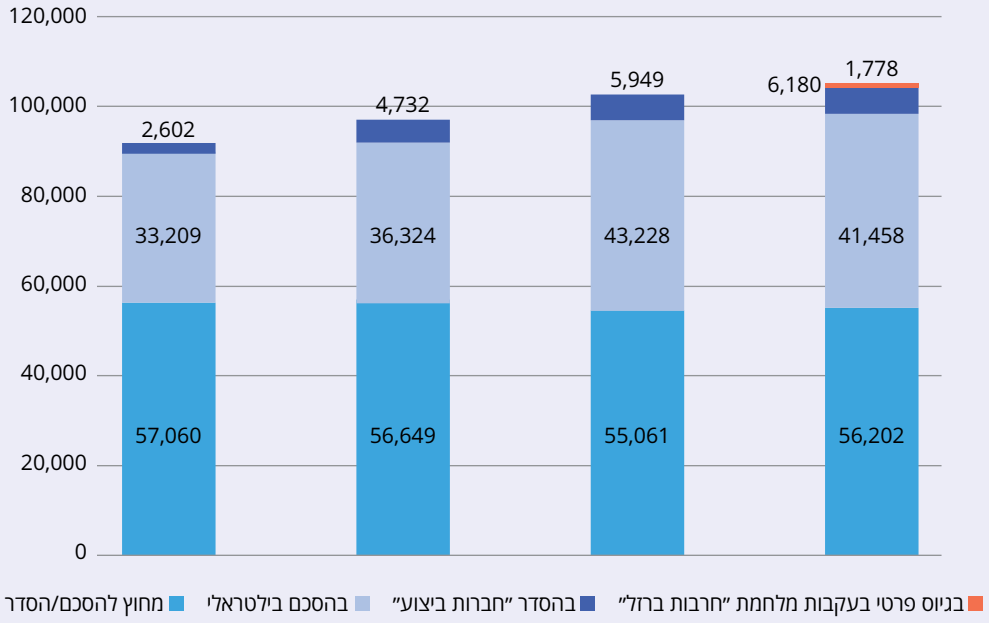
עובדים זרים מומחים[10] מועסקים במגוון רחב מאוד של תפקידים בתחומים רבים ומגיעים ממספר רב של מדינות. נכון לסוף שנת 2023 שהו בישראל כ-4,500 עובדים מומחים חוקיים. 91% מהעובדים המומחים הזרים הם גברים ו- 9% הן נשים. העובדים המומחים מגיעים מיותר ממאה מדינות, כאשר מדינות המוצא העיקריות מהן מגיעים המספר הגבוה ביותר של עובדים הם: סין, ממנה הגיעו כ-1,050 מומחים (כ-590 שפים וכ-240 מהנדסים); תאילנד, ממנה הגיעו כ-540 שפים; וארה"ב, ממנה הגיעו כ-400 מומחים (המקצועות העיקריים הם: מנהלים, מהנדסים ומפקחים). מקצועות שכיחים נוספים של מומחים זרים: טכנאים (כ-330), מנהלים בכירים (כ-150), יועצים (כ-140), כדורגלנים (כ-140) וחוקרים (כ-110).

[10] עובד זר מומחה הינו זר בעל ידע ברמת מקצועיות גבוהה או בעל ידע חיוני וייחודי שאינו בנמצא בישראל וששכרו החודשי אינו נופל מפעמיים השכר הממוצע במשק למשרת שכיר. מעסיקים יכולים לבקש היתרים להעסקת זרים בעלי מומחיות ייחודית במגוון רחב מאד של מקצועות. מקצועות שכיחים של מומחים הם למשל: מהנדסים, מפעילי מכונות, טכנאים, מפקחים, מנהלים, יועצים. קבוצת מומחים נוספת כוללת שחקני ומאמני ענפי ספורט (כדורגל, כדורסל, כדורעף וענפים נוספים). קבוצות נוספות של מומחים הם: מנכ"לים, סמנכ"לים, מנהלי פרויקטים, רופאים, חוקרים, מרצי אקדמיה ועוד. מקצועות פחות שכיחים הם: נגנים, דוגמנים/ות, צלמים, במאים, בנקאים, כימאי, גיאולוג ועוד. קבוצת עובדים זרים נוספת, השונה במהותה ובמאפייניה, היא קבוצת השפים במסעדות אתניות.

הסדרים והסכמים בילטראליים לגיוס והעסקה של עובדים זרים

בהתאם למדיניות הממשלה, הפעילות לקידום הסכמים בילטראליים בין מדינת ישראל למדינות המוצא של העובדים הזרים מהווה עמוד תווך בתהליך הסדרת העסקתם של העובדים הזרים. תכלית ההסכמים היא יצירת מנגנון גיוס שקוף וישיר בין מדינת ישראל למדינת המוצא של העובדים, שנועד, בעיקר, למנוע גבייה של דמי תיווך אסורים מהעובדים הזרים על ידי גורמי תיווך פרטיים ולשמור על זכויותיהם על פי חוק, לצד הבטחת גיוסם של עובדים מתאימים. לצד מנגנון ההסכמים הבילטראליים פועל בענף הבניין מאז שנת 2017 גם הסדר "חברות ביצוע זרות", אף הוא בהתאם להחלטות ממשלה (מס' 1321 מיום 24.02.2016 ומס' 2256 מיום 6.1.2017)[11].

תרשים 2: עובדים זרים, לפי צורת גיוס ושנת הגעה

* בנתונים שבתרשים לא נכללים העובדים בענפים: מומחים, תעשייה ומיכון וטכנולוגיה, מיכון שבענפים אלו לא קיים לעת הזאת פוטנציאל להבאת עובדים במסגרת הסכמים בילטרליים או הסדרים מכח החלטות ממשלה.

[11] במסגרת היישום של החלטות אלו הקים משרד הבינוי והשיכון מאגר של חברות בנייה זרות, שנבחרו בתהליך מוקפד כדי לבצע פרויקטים של בניה למגורים ותשתיות. בשונה מההסכמים הבילטראליים, שבמסגרתם מועסקים העובדים על ידי תאגידי כוח אדם ישראלים, בהסדר "חברות הביצוע" העובדים מועסקים ישירות על ידי חברת הבניה הזרה שקיבלה רישיון ממשרד הבינוי והשיכון לפעול כקבלן רשום בישראל, וכן קיבלה היתר מאת רשות האוכלוסין וההגירה להעסיק עובדים זרים.

שיעורם של העובדים הזרים השוהים בישראל אשר הגיעו במסגרת הסכמים בילטראליים או הסדר "חברות ביצוע" עולה באופן הדרגתי, כאשר בשנת 2023 נעצרה מגמת העלייה בשיעור זה. מגמת העלייה נבלמה כתוצאה מעזיבה די משמעותית של עובדי החקלאות מתאילנד בעקבות פרוץ הלחימה והמאורעות הקשים שחוו חלק מהעובדים הללו ביום השבעה באוקטובר, כאשר מצד שני, החל יישום החלטת הממשלה לגיוס עובדים באופן ישיר על ידי הלשכות הפרטיות בחקלאות ותאגידי הבניין בעקבות השלכות מלחמת "חרבות ברזל". בהתבוננות על ארבע השנים האחרונות עלה שיעורם של עובדים אלו מכ-39% בשנת 2020 לכ-47% בשנת 2022, כאשר בשנת 2023 נותר שיעור זה על כ-47%. יצוין כי השיעור בסוף הרבעון השלישי של שנת 2023 היה גבוה יותר ועמד על כ-48%. השיעור צפוי להמשיך ולעלות ככל שיישומו הסכמים חדשים בענפים השונים, בדגש על ענף הסיעוד הביתי, שבו נמצאים מרבית מהעובדים הזרים בישראל.

במהלך שנת 2023 נכנסו לישראל כ-16.5 אלף עובדים חדשים במסגרת יישום של הסכמים בילטרליים. מספר זה נמוך במעט ממספר העובדים שנכנסו בשנת 2022 (אז נכנסו כ-18 אלף עובדים), וגבוה משמעותית ממספר העובדים שנכנסו במהלך שנת 2021, שהושפעה מהשלכות מגיפת הקורונה (אז נכנסו כ-9 אלף עובדים).

עד לפני פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", בענף החקלאות 100% מהעובדים השוהים בישראל הגיעו במסגרת הסכם בילטראלי (עם תאילנד). בשל המחסור שנוצר כתוצאה מעזיבה משמעותית של עובדים בימים הראשונים לפרוץ המלחמה, ובשל הסגר על יהודה ושומרון שמנע מעובדי החקלאות הפלשתינאים להיכנס ולעבוד בישראל, התקבלה בממשלה החלטה לתגבר את מספר העובדים הזרים בענף תוך הבאה מהירה של עובדים זרים באמצעות לשכות התיווך הפרטיות, ממדינות אשר יאושרו על ידי מנכ"ל הרשות. כתוצאה מכך בשלהי שנת 2023 הגיעו לישראל כ-550 עובדים מהודו ועוד כ-550 עובדים ממלאווי, ובסך הכל כ-1,800 עובדים חדשים, או משתלמים בחקלאות שהגיעו ממדינות שונות באפריקה ובאסיה ושהו בישראל, באמצעות רישיונות סטודנט זר מסוג א/2, אשר שודרגו לאשרת עבודה (ב/1).

בענף הבניין כל העובדים החוקיים השוהים כיום בישראל הגיעו במסגרת הסכמים בילטראליים (עם מולדובה, סין ואוקראינה) או בהסדר "חברות הביצוע" (חברות סיניות וחברת "יילמזלר" התורכית).

בענף הסיעוד הביתי מיושמים שני הסכמים בילטרליים (האחד, עם הפיליפינים שהחל בשנת 2021, השני, עם סרי לנקה, החל בשנת 2022). נכון לסוף שנת 2023 כ-4.6 אלף עובדים מתוך 60.9 אלף העובדים החוקיים בענף השוהים בישראל הגיעו במסגרת יישום הסכמים בילטרליים. במהלך שנת 2024 צפוי יישומם של ההסכמים הבילטרליים עם אוזבקיסטן והודו.

בענף הסיעוד המוסדי מיושמים החל משנת 2022 הסכמים בילטרליים שנחתמו עם נפאל ועם גיאורגיה.

גם בענף המלונאות גיוס עובדים זרים נעשה במסגרת הסכם בילטרלי, באמצעות יישום הסכם עם הפיליפינים.

פיקדון בגין העסקת עובדים זרים ומסתננים

פיקדון בגין העסקת עובדים זרים

בהתאם להוראות פרק ד לחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991 ולתקנות עובדים זרים (פיקדון לעובדים זרים), התשע"ו-2016, חלה חובת הפקדת פיקדון על מעסיקיהם של עובדים זרים בענפי הבניין, הטכנולוגיה הייחודית, המלונאות, מוסדות סיעוד, ותעשיה, וכן על חברות סיעוד, המעסיקות עובדים זרים בענף הסיעוד.

הפיקדון לעובד הזר מופרש על ידי המעסיק ומופקד עבור כל חודש בו הועסק העובד הזר, וזאת על חשבון תשלומים סוציאליים שהמעסיק מחויב לשלם לעובד הזר לפי דיני העבודה החלים בישראל. כמו כן משמש הפיקדון להבטחת יציאת העובד הזר מישראל בתום תקופת העבודה המותרת בישראל, שכן העובד הזר זכאי לפדות את כספי הפיקדון רק בצאתו מישראל יציאת קבע, בעוד ששיהוי ביציאה מישראל עלול להביא לניכוי מסכומי הפיקדון שנצברו עבורו בתקופת עבודתו המותרת.

במהלך שנת 2023 בוצעו הפקדות לטובת 73,569 עובדים זרים בסך מצטבר של 392.6 מיליון ₪ [12].
בפירוט לפי הענפים: 186.6 מיליון ₪ עבור כ-37.5 אלף עובדים בענף הסיעוד; כ-128 מיליון ₪ עבור כ-24.2 אלף עובדים בענף הבניין; כ-48.4 מיליון ₪ עבור כ-7.7 אלף עובדי חברות הביצוע בענף הבניין; כ-5.2 מיליון ₪ עבור כאלף עובדי טכנולוגיה ייחודית; כ-8.5 מיליון ₪ עבור כ-1.1 אלף עובדי מוסדות סיעוד; כ-11.2 מיליון ₪ עבור כ-1.8 אלף עובדי מלונאות; וכ-4.5 מיליון ₪ עבור כ-340 עובדי תעשייה.

במקביל להפקדות הפיקדונות, במהלך 2023 היו גם משיכות של פיקדונות על ידי העובדים הזרים שיצאו מישראל. היקף המשיכות עמד על כ- 266 מיליון ₪ ברוטו (כ-223.7 מיליון ₪ נטו) והוא בוצע לטובת סך הכל 9,832 עובדים זרים בענפים: הסיעוד הביתי (3,659 עובדים), הבניין (4,468 עובדים), הטכנולוגיה הייחודית (266 עובדים), עובדי חברות ביצוע בענף הבניין (1,262 עובדים), עובדי מלונאות (99 עובדים), עובדי תעשייה (64 עובדים) ועובדי מוסדות סיעוד (14 עובדים).

היקף הניכויים מהפיקדונות בגין שהייה בלתי חוקית בישראל במהלך שנת 2023 עמד על כ-2 מיליון ₪.

ביום 12.07.2023 ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בבג"צ 6942/19 **מיכאיל צ'באנו נ' שר הפנים** [13], בהרכב מורחב של שבעה שופטים, בו נקבע, בין השאר, כי מנגנון הניכוי שמכוחו ניתן לשלול מן העובד הזר תשלומים סוציאליים שהופקדו עבורו, כאשר העובד הזר לא יוצא מישראל במועד, פוגע באופן בלתי מידתי בזכותו החוקתית של העובד הזר לקניין, ועל כן יש להורות על בטלותו.

[12] נתוני ההפקדות והמשיכות נכונים ליום 29.1.2024. ייתכנו הפקדות מאוחרות (לאחר מועד גזירת הנתונים) שלא יופיעו כאן.
[13] לעיון בפסק הדין.

עוד נקבע בפסק הדין כי אמנם תכלית מנגנון הניכוי ויצירת התמריץ לעובד הזר לצאת מישראל בתום תקופת שהייתו כדין בישראל, היא תכלית ראויה, אך מדובר במנגנון חריג, הן בהשוואה למדינות אחרות והן בדין הישראלי.

עם זאת, על אף קביעתו כי יש להורות על בטלות מנגנון הניכוי, קבע בית המשפט כי תינתן לכנסת ולשרים הרלוונטיים שהות של שישה חודשים לגבש הסדר חלופי שייתן מענה לקשיים הקיימים בהסדר הנוכחי, שכן ביטול מנגנון הניכוי פוגע בהשגת התכלית הראויה של עידוד יציאת העובד הזר מישראל במועד, ובשים לב לכך שלא נפל פגם בעצם קיומו של מנגנון הניכוי, אלא בהוראותיו הנוגעות לחשיפת כלל כספי הפיקדון לניכוי. בתוך כך, קבע בית המשפט כי אם לא יגובש הסדר חלופי כאמור בתוך שישה חודשים, יבוטלו כמה סעיפים בחקיקה שבהם מעוגן הסדר הניכויים הקיים, והכספים שנוכו מכוחו יושבו לעובדים הזרים שנוכו מהם כספים במשך השנים בעקבות שהייה שלא כדין בישראל.

בעקבות פסק הדין ובשים לב לקביעותיו של בית המשפט העליון בנוגע לתכליתו הראויה של מנגנון הניכוי מכספי הפיקדון מצד אחד, ובנוגע לפגיעה הגלומה באובדן סך כל כספי הפיקדון בשל שהייה שלא כדין בישראל במשך תקופה של כמה חודשים, ביום 21.02.2024 פורסם ונכנס לתוקף תיקון מספר 24 לחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991, שבמסגרתו נקבע מנגנון ניכוי חדש ביחס ל-75% מכספי הפיקדון של עובד זר השוהה בישראל שלא כדין, כאשר את החלק הנותר בשיעור 25% העובד הזר זכאי לקבל בכל מקרה בכפוף ליציאתו מישראל.

פיקדון בגין העסקת מסתננים

ביום 1.5.2017 נכנס לתוקף תיקון לחוק עובדים זרים, התשנ"א-1991 הקובע חובת הפקדת פיקדון בגין העסקת מסתננים[14].

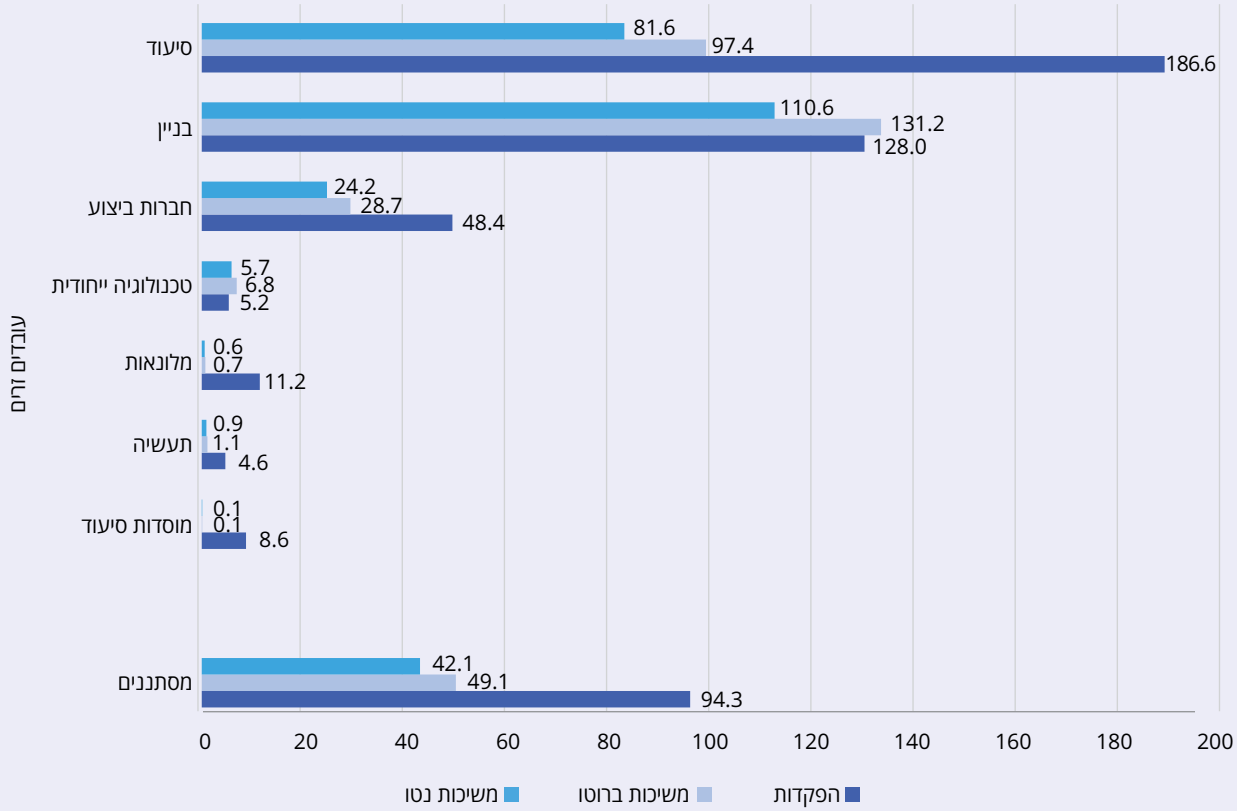
הפיקדון למסתננים נועד לאפשר להם נקודת פתיחה ראויה להתחלת חייהם החדשים מחוץ לישראל לאחר יציאתם ממנה, הודות לסכומים שנצברו בפיקדון ואשר יימסרו להם בעת היציאה מישראל. כמו כן נועד הפיקדון להבטיח את תשלום הזכויות הסוציאליות המגיעות לעובדים המסתננים מכוח דיני העבודה החלים בישראל, וליצור תמריץ כלכלי חיובי משמעותי ליציאה מישראל במועד בבוא העת, שכן שיהוי ביציאה מישראל עלול להביא לניכוי מסכומי הפיקדון שנצברו עבור העובד המסתנן בתקופת שהותו בישראל.

במהלך שנת 2023 בוצעו הפקדות לטובת 11,802 אלף מסתננים בסך מצטבר של כ-94.3 מיליון ₪[15]. במקביל לכך, 1,601 מסתננים, שיצאו מרצון מישראל, משכו את כספי הפיקדונות שעמדו לזכותם בסכום כולל שעמד על כ-49 מיליון ₪ ברוטו (כ-42.1 מיליון ₪ נטו אחרי ניכוי למס הכנסה).

[14] להרחבה בנושא מנגנון הפיקדון לעובדים זרים שהם מסתננים ניתן לעיין בנוהל "פיקדון לעובדים זרים שהם מסתננים" המפורסם באתר האינטרנט של הרשות: נוהל פיקדון למסתננים.

[15] ראו הערה 12 לעיל.

תרשים 3: גובה הפקדות ומשיכות של פיקדונות עבור עובדים זרים ומסתננים במהלך 2023* (במיליוני ₪)[16]

[16] ראו הערות 12 ו-15 לעיל.

פרק 5: הסדרת העסקתם של עובדים פלשתינאים וירדנים

בהתאם להחלטות ממשלה, מועסקים כדין בישראל עובדים פלשתינאים וירדנים, בענפים מוגדרים ועל פי המכסות הקבועות בהם. העסקת העובדים הפלשתינאים והירדנים כדין בישראל כפופה לקבלת היתר העסקה, המונפק על ידי רשות האוכלוסין וההגירה בהתאם לנהלים הייחודיים שנקבעו לכך.

עובדים פלשתינאים

מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ב-7 באוקטובר 2023 הוטל על ידי שר הביטחון סגר על יהודה ושומרון, אשר מנע את כניסתם של העובדים הפלשתינאים לשטח ישראל, למעט עובדים בענפים מסוימים שהוחרגו מתחולת הסגר על פי החלטת מערכת הביטחון (בריאות, מוסדות סיעוד, מלונאות ותעשיה). נכון לכתיבת שורות אלו החלטה זאת עומדת בעינה.

טרום המלחמה, נכון ליום 1.10.2023, עמדה סך מכסת העובדים הפלשתינאים הרשאים לעבוד בישראל על כ-144,200 עובדים. בפועל הועסקו כ-116,200 עובדים (מימוש של כ-80% מהמכסות).

לוח 5: היתרי העסקה של עובדים פלשתינאים בענפים נבחרים: מכסות ומימושים (1.10.2023)

	בניין	תעשייה ושירותים	חקלאות	חקלאות עונתית	בריאות במזרח י-ם	בריאות בישראל	מלונאות במזרח י-ם	מלונאות	מוסדות סיעודיים	מסעדנות	א.ת. עטרות
מכסה*	92,000	12,090	14,650	12,500	2,680	270	300	2,000	1,000	2,000	3,600
מימוש**	83,227	12,074	4,005	4,904	2,445	150	273	1,993	934	1,917	3,599
אחוז	90.46%	99.87%	27.34%	39.23%	91.23%	55.56%	91.00%	99.65%	93.40%	95.85%	99.97%

* נתוני המכסות משקפים את סך המכסות כפי שנקבעו בהחלטות הממשלה. ריכוז של החלטות הממשלה בנושא מכסות להעסקת עובדים פלשתינאים ניתן למצוא באתר האינטרנט של רשות האוכלוסין וההגירה: https://www.gov.il/he/departments/policies/qouta_palestinian_workers

** נתוני מימוש הקצאת היתרים מבוססים על נתוני המינהל האזרחי ונכונים ליום 1.10.2023

כפי שמשתקף מנתוני לוח 5, שיעורי מימוש המכסות משתנה בין ענפים. מימוש הקצאת ההיתרים בענפי התעשייה והשירותים, אזור התעשייה עטרות ומלונאות היה מלא בהתאם למכסת ההיתרים שנקבעה על ידי הממשלה. ענפים נוספים שבהם שיעור מימוש הקצאת ההיתרים היה גבוה ועמד על מעל ל-90% הם: מסעדנות, מוסדות סיעוד וענף הבניין. אחוזי מימוש נמוכים יחסית נרשמו בעף החקלאות (כ-27%) והחקלאות העונתית (כ-39%).

העסקת עובדים פלשתינאים בענף הבניין ובענף החקלאות

ההחלטה על הטלת סגר המונע את כניסתם של עובדים פלשתינאים לישראל משפיעה בעיקר על ענפי הבניין והחקלאות.

ענף הבניין הוא הענף שבו מכסת העובדים הפלשתינאים היא הגדולה ביותר. טרם המלחמה עמדה המכסה לענף הבניין על 92 אלף עובדים, לפי ההתפלגות הבאה: 80 אלף עובדים תושבי אזור יהודה ושומרון ובנוסף 12 אלף עובדים תושבי רצועת עזה. לפני פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", עמד מימוש המכסות בענף הבניין על קצת יותר מ-90%, כאשר בפועל הועסקו כ-83.2 אלף עובדים פלשתינאים בענף הבניין – מתוכם כ-80 אלף תושבי יו"ש וכ-3.2 אלף תושבי רצועת עזה.

בענף החקלאות והחקלאות העונתית עומדת מכסת ההיתרים על 27,150 עובדים. ערב פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" הועסקו בפועל בישראל כ-8,900 עובדים פלשתינאים בענף החקלאות: כ-8,700 תושבי יהודה ושומרון וכ-200 תושבי רצועת עזה.

עובדים ירדנים

במסגרת החלטות ממשלה שונות ובכפוף להחלטה העדכנית מיום 30.7.2023[17] נקבעו מכסות היתרים להעסקת עובדים ירדנים יומיים באזור אילת – עד 2,500 עובדים לענף המלונאות, ובנוסף עד 450 עובדים לעבודה ביתר הענפים, כאשר מתוך מכסה זו יש להקצות החל משנת 2024 70% לקבלנים רשומים ברשם הקבלנים.

כמו כן, קבעה הממשלה בהחלטתה מיום 30.7.2023 מכסה של עד 500 עובדים ירדנים יומיים לענף החקלאות באזור אילת, וזאת בכפוף להשלמת ההסדרים הנדרשים מול הרשויות בירדן.

בהתאם להסכם בין ישראל לממלכת ירדן, מעוגנים ההסדרים להעסקת עובדים ירדניים יומיים באזור אילת בכל הענפים בפרוטוקולים של ועדת עקבה-אילת: AECC (Aqaba Eilat Coordination Committee).

בחודשים הראשונים מפרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ירד היקף הכניסות היומיות של העובדים מירדן, וכן הייתה ירידה בהיקף הזמנת העובדים הירדנים על ידי המלונות. לקראת סוף שנת 2023 ובתחילת 2024 עלו באופן הדרגתי הזמנות העובדים והיקף הכניסות היומיות.

[17] ראו החלטת ממשלה 860 מיום 30/07/2023

פרק 6: ביקורת גבולות במעברי הגבול הבינלאומיים

רשות האוכלוסין וההגירה אמונה על ביצוע ביקורת הגבולות ב-22 מעברי הגבול הבינלאומיים של ישראל. בשנים האחרונות אנו עדים לתנודות במספר העוברים במעברי הגבול הבינלאומיים – וזאת בעקבות אירועי קיצון. בתחילה היתה זאת התפרצות מגיפת הקורונה העולמית, שהביאה בראשית הדרך לסגירת גבולות ולעצירת התנועה הבינלאומית, ובהמשך בהתאם לתפוצת המחלה וקצב התחסנות האוכלוסייה, לחזרה הדרגתית בקצב התנועה הבינלאומית. שנת 2023 אופיינה ברובה בהתאוששות מוחלטת ממגיפת הקורונה, חזרה למספר העוברים ולקצב תנועת העוברים ושבים במעברי הגבול, ואף מעבר למספרים שהיו בתקופת טרום הקורונה, כהמשך למגמת העלייה ההדרגתית שהייתה במשך שנים. ברם, ברבעון האחרון של שנת 2023 כתוצאה מפרוץ מלחמת "חרבות ברזל", תנועת העוברים והשבים במעברי הגבול הבינלאומיים של ישראל ירדה באופן חד מאוד. בעוד שבשלושה רבעונים הראשונים של שנת 2023 (חודשים ינואר-ספטמבר) עברו במעברי הגבול 25.5 מיליון איש – קצב של 2.83 מיליון בחודש, במהלך הרבעון האחרון של השנה (חודשים אוקטובר-דצמבר) עברו במעברי הגבול רק 2.9 מיליון איש – קצב של כ-975 אלף איש בחודש.

בסיכומה של שנת 2023, מספר העוברים במעברי הגבול הבינלאומיים של ישראל עמד על 28.4 מיליון איש. מדובר בעלייה של כ-12.5% במספר העוברים ביחס לשנת 2022. יחד עם זאת, בשל השפעות מלחמת "חרבות ברזל" מספר העוברים השנתי נותר נמוך ביחס לשנים שקדמו לפרוץ מגיפת הקורונה (31.9 מיליון עוברים בשנת 2019 ו-29.2 מיליון בשנת 2018).

השימוש בעמדות לביצוע ביקורת גבולות באופן עצמאי, באמצעות זיהוי ביומטרי, הקל במידת מה על התנועה העמוסה של עוברים שאפיינה את החודשים ינואר-ספטמבר, כאשר במהלך 2023, כ-18.9 מיליון עוברים במעברי הגבול הבינלאומיים השתמשו בעמדות לביצוע ביקורת גבולות באופן עצמאי באמצעות זיהוי ביומטרי. אלו מהווים כשני שליש מסך כל העוברים.

מעבר הגבול בנתב"ג מהווה את שער הכניסה והיציאה העיקרי של מדינת ישראל: חלקם של העוברים בנתב"ג מתוך כלל העוברים במעברי הגבול בשנת 2023 עמד על 85%. מצד אחד, זהו שיעור גבוה יותר ביחס לשנים הקודמות (2015-2021), אז עמד השיעור על כ-80% ונשמר יציב יחסית. מצד שני, שיעור נמוך יותר מהשיעור בשנה הקודמת, שנת 2022, אז עמד השיעור על כ-88% - הסיבה המרכזית לכך היא התאוששות איטית ומאוחרת יותר של מעברי הגבול האחרים ממשבר הקורונה ביחס למעבר הגבול בנתב"ג.

כאשר מתבוננים על תמהיל כלל העוברים לפי קבוצות אוכלוסייה, ניתן לראות שבמהלך השנים 2020-2015 הוא היה יציב, עם מגמה קבועה של כ-58% ישראלים, כ-34% זרים, וכ-8% פלשתינאים. בהשפעת המגיפה העולמית תמהיל העוברים במהלך שנת 2021 היה שונה באופן מהותי, כאשר חלה

עליה משמעותית בשיעורם של הישראלים (78%), ירידה משמעותית בשיעורם של הזרים (12%), ועליה קלה בשיעורם של הפלשתינאים (10%). בשנת 2022 התמהיל של קבוצות האוכלוסייה בקרב העוברים מראה על מגמה של התקרבות לשיעורים שהיו טרום המגיפה: 67% ישראלים, 26% וזרים ו-7% פלשתינאים. ובשנת 2023 המשך מגמת ההתקרבות לשיעורים שהיו טרום המגיפה: 64% ישראלים, 29% זרים ו-7% פלשתינאים.

לוח 6: עוברים (תנועות) במעברי הגבול הבינלאומיים, לפי שנה וקבוצות עיקריות

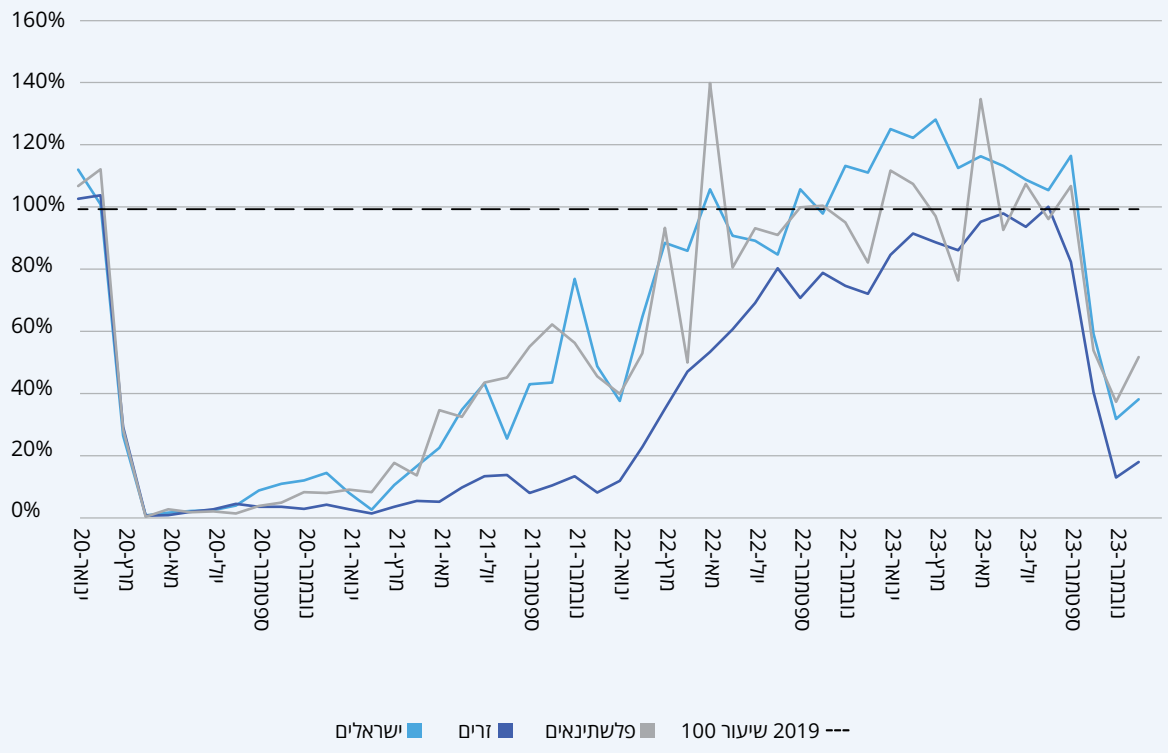
שנה	מס' עוברים במיליונים	שיעור עוברים בנתב"ג מסך כל המעברים	שיעור עוברים לפי קבוצות עיקריות		
			ישראלים	זרים	פלשתינאים
2015	20.24	80%	58%	34%	8%
2016	22.46	80%	60%	31%	9%
2017	26.17	80%	58%	34%	8%
2018	29.21	79%	58%	34%	8%
2019	31.90	78%	58%	35%	7%
2020	5.86	79%	56%	37%	7%
2021	7.75	82%	78%	12%	10%
2022	25.86	88%	67%	26%	7%
2023	28.43	85%	64%	29%	7%

תנודות במספר העוברים במעברים הבינלאומיים בעקבות משברים

כאמור, למגיפת הקורונה הייתה השפעה משמעותית על תנועת העוברים במעברי הגבול הבינלאומיים. העצירה הכמעט מוחלטת של התנועה משך שנה החל ממרץ 2020, ולאחר מכן שנת 2021 התאפיינה בפתיחה הדרגתית ולא עקבית, בהתאם לתפוצת המחלה ובהתאם לרמת החיסוניות באוכלוסיית העולם. שנת 2022 מאופיינת במגמת ההתאוששות מהירה מאוד (בעיקר החל מחודש מרץ 2022), עת הוסרו מרבית מגבלות התעופה הבינלאומית ובהדרגה גם חובת הבדיקות והשמירה על הריחוק. את שנת 2023 מאפיינת חזרה למספרי העוברים כפי שהיה לפני תקופת משבר הקורונה ואף מעבר לכך במרבית חודשי השנה עד לחודש אוקטובר. את הרבעון האחרון של שנת 2023 מאפיינת ירידה חדה מאוד, ולמעשה משבר חדש, כתוצאה מפרוץ מלחמת "חרבות ברזל" והשלכותיה.

כאשר בוחנים את המגמות עבור קבוצות האוכלוסייה השונות, ניתן לראות ששנת 2020 (החל מחודש מרץ) המגיפה העולמית הורידה את התנועה הבינלאומית מישראל ואליה כמעט לאפס. שנת 2021, עבור אוכלוסיית הישראלים ואוכלוסיית הפלשתינאים, הייתה בסימן של התאוששות הדרגתית במספר העוברים. שנת 2022 ההתאוששות במספר העוברים הישראלים והפלשתינאים הייתה מהירה מאוד, בעוד שעבור אוכלוסיית הזרים היא רק החלה להתאושש ובצורה הדרגתית בלבד. בשנת 2023 ניתן לראות שמספר העוברים הזרים במעברי הגבול הבינלאומיים כמעט וחזרו למספרים שאפיינו את שנת 2019 (שלפני התפרצות הקורונה). לעומתם, בקרב הישראלים והפלשתינאים, מספר העוברים כבר הדביק את נתוני 2019 ואף חצה אותם, כשבקרב הישראלים – מספר העוברים בחודשים ינואר-ספטמבר 2023 נע בין 110% לבין 130% ביחס לתקופה המקבילה בשנת 2019. בשבעה באוקטובר 2023, פרצה מלחמת "חרבות ברזל", המלחמה והשלכותיה הורידו את מספר העוברים בצורה חדה ביותר, וביתר שאת בקרב אוכלוסיית הזרים – כאשר בחודשים נובמבר ודצמבר מספר הזרים בקרב העוברים במעברי הגבול הבינלאומיים של ישראל עמד על שיעור של 14%-18% ביחס למספרם בתקופה המקבילה בשנת 2019.

תרשים 4: השינוי במספר העוברים בשנים 2020-2023 ביחס לשנת 2019, לפי חודש ולפי קבוצת אוכלוסייה

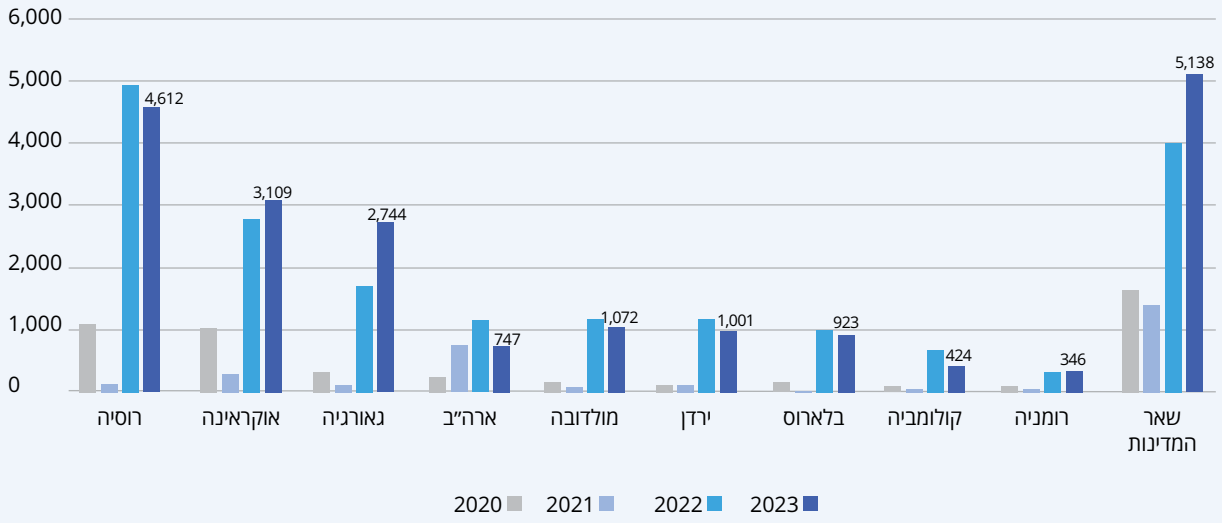

סירובי כניסה לישראל

במהלך 2023, ניתנו 20,116 סירובי כניסה לזרים שבקשו להיכנס לישראל – עלייה של כ-5% ביחס למספר סירובי הכניסה שניתנו בשנת 2022. מדובר במספר גדול משמעותי ממספר הסירובים שניתנו בשנות המגיפה העולמית (במהלך השנתיים 2020-2021 ניתנו כ-8,100 סירובי כניסה). יחד עם זאת, מדובר עדין במספר נמוך ממספר סירובי הכניסה שניתנו בשנת 2019, טרום המגיפה העולמית, אז ניתנו כ- 23,300 סירובי כניסה לישראל.

כפי שניתן לראות בתרשים 5, בהסתכלות על ארבע השנים האחרונות כ-58% מכלל סירובי הכניסה לישראל ניתנו לאזרחים של חמש ממדינות חבר העמים לשעבר (רוסיה, אוקראינה, גאורגיה, מולדובה ובלארוס). בשנת 2023 עלה באופן משמעותי מספר הסירובים שנתנו לאזרחי אוקראינה וגיאורגיה ביחס למספרם בשנת 2022, זאת בניגוד למספר הסירובים שנתנו לאזרחי יתר המדינות העיקריות, שלגביהן נרשמה ירידה קלה ביחס למספר הסירובים בשנת 2022. עם זאת, בשנת 2023 רוסיה עדיין שומרת על הבכורה, עם 4,612 סירובי כניסה ולאחריה אוקראינה (3,109) וגיאורגיה (2,744).

תרשים 5: סירובי כניסה לפי שנה וארצות מוצא עיקריות

את הסיבות לסירובי הכניסה ניתן לחלק לשתי קטגוריות עיקריות: האחת, סיבות הנוגעות למניעת הגירה בלתי חוקית, והשנייה, סיבות הקשורות לביטחון הציבור או שמירה על הסדר הציבורי. 88.5% מהסירובים בשנת 2023 נגעו למניעת הגירה בלתי חוקית, זאת לעומת כ-91% מהסירובים בשנת 2022. לשם השוואה, בשנת 2021 רק 22% מהסירובים נבעו מעילות הנוגעות למניעת הגירה בלתי חוקית. וזאת מאחר שרוב הסירובים נבעו מעילות הקשורות למגיפת הקורונה, ואלו סווגו בקטגוריה של שיקולי ביטחון ושלום הציבור.

תופעה שהלכה והתרחבה בשנים האחרונות היא הניסיון לגנוב את הגבול בכניסה לישראל דרך נתב"ג מבלי לעבור תהליך ביקורת גבולות, כנדרש בחוק. במהלך ארבע השנים האחרונות נרשמו כ-2,200 אנשים אשר נתפסו בניסיון להיכנס לישראל על ידי גניבת גבול בנתב"ג – כולם הורחקו מישראל. בשנת 2023 לבדה נרשמו 1,641 סירובים בעילת ניסיון לגניבת גבול בנתב"ג, מתוכם 1,521 מקרים היו של אזרחי גיאורגיה. ניסיון לגנוב את הגבול מהווה 55% מכלל סיבות הסירוב שנתנו לאזרחי גיאורגיה בשנה זאת.

פיתוח מערך ביקורת גבולות מתקדם, מבוסס מידע ונתונים

רשות האוכלוסין וההגירה מקדמת את שיפור יכולת הבקרה על הנכנסים למדינת ישראל על ידי שימוש באמצעים וטכנולוגיות מתקדמים, במטרה למנוע את כניסתו של מי שאין מקום לאשרה, ובתוך כך גם לשפר את השירות לעוברים במעברי הגבול הבינלאומיים. שיפורים אלו יתאפשרו באמצעות יצירת תשתית מתקדמת לאיסוף מידע וניהולו לצורך זיהוי אמין, מדויק ומהיר של זרים הבאים בשערי המדינה – לקראת בואם ובמעבר הגבול בישראל.

המהלכים המרכזיים הנכללים תחת נושא זה הינם: נטילת מידע ביומטרי מזרים, שמירתו במאגר ושימוש בו לצורך זיהוי וודאי של זרים; ופיתוח מערכת מרו"ם הכוללת: קבלת מידע מקדים על נוסע - (API - Advanced Passenger Information) מחברות התעופה[18]; פרויקט E-VISA (אשרה דיגיטלית ב/2 בלבד), הכולל הגשת בקשה לכניסה לישראל באופן מקוון ובחינתה על בסיס מידע מוקדם[19]; ופרויקט ETA -IL (בקשה להגעה למדינת ישראל) הכולל הגשת טופס בקשה מקוון וקבלת הודעה מקדימה על אישור/ סירוב הגעה של זרים ממדינות הפטורות מאשרת כניסה, למטרות תיירות בלבד (ב/2).

זיהוי מוקדם של זרים המעוניינים לבוא בשעריה של המדינה ושיפור יכולת הזיהוי של הנכנסים לישראל, ייעל באופן ניכר את עבודת ביקורת הגבולות, ויצמצם את מספר הזרים הנכנסים למדינת ישראל למטרת השתקעות לא חוקית או למטרות פסולות אחרות, כנגד אינטרסים של מדינת ישראל. כפועל יוצא מכך יושג חסכון בפעולות הכרוכות במניעת כניסה של זרים במעברי הגבול ובטיפול בשוהים שלא כחוק.

[18] בהתאם להחלטת הממשלה (מספר 4864 מיום 9.2.2020) בנושא הקמת מרכזי תעופה לצורך קבלת מידע אישי מחברות תעופה על נוסעים בטיסות נכנסות, היוצאות או העוברות בישראל https://www.gov.il/he/departments/policies/dec4864_2020

[19] בהתאם להחלטת הממשלה (מספר 451 מיום 18.10.2020) בנושא הקמת מערכת כוללת לטיפול בבקשות לאשרות אלקטרוניות ורישום הודעות מוקדמות על הגעת זרים לישראל https://www.gov.il/he/Departments/policies/dec451_2020

במהלך שנת 2022 החלה הרשות בביצוע פיילוט ניסיוני של הפעלת מערכת ביקורת גבולות המבוססת על מידע מקדים על נוסע – API (Advanced Passenger Information) – המכיל נתונים שמופיעים בדרכון או במסמך הנסיעה של הנוסע כפי שדווח מחברת התעופה. מידע זה, מסייע בקבלת החלטה לגבי כניסת הנוסע לישראל ומאפשר, בהתאם לנסיבות, להודיע לחברת התעופה לסרב את עלייתו לטיסה. אפשרות זאת הפכה למבצעית החל ממרץ 2023, בעקבות התיקון לחוק הכניסה לישראל (תיקון מס' 36)[20].

הנתונים מלמדים שמתוך כמעט 2.9 מיליון זרים שנכנסו לישראל במהלך שנת 2023 דרך נתב"ג, עבור 99% מהם התקבל מידע מקדים (API), ובסך הכל עבור כ-21.8 אלף זרים חברת התעופה קיבלה הנחיה לסרב עלייה למטוס.

במהלך 2023 הסתיים פיתוח מערכת ה- ETA-IL והחל אפיון מערכת ה-E-VISA בשיתוף עם משרד החוץ.

[20] הרקע לתיקון החוק הוא מספר החלטות שהתקבלו במועצת הביטחון של האו"ם, המחייבות את המדינות החברות באו"ם להקים מערכות נתוני API (Advanced Passenger Information), בנוסף, במסגרת עדכון של אמנת התעופה הבינלאומית (אמנת שיקגו), עליה חתומה מדינת ישראל, שנכנס לתוקף בפברואר 2018, מחויבת כל מדינה החתומה על האמנה, להקים מערכת מידע של פרטי הנוסעים, קרי נתוני ה-API, בתובלה האווירית בטיסות הנכנסות, היוצאות או העוברות במדינות השונות. במהלך שנת 2022 עבר בכנסת בקריאה ראשונה ובתחילת שנת 2023 עבר בקריאה שניה ושלישית.

פרק 7: צמצום מספר השוהים שלא כחוק

בעשורים האחרונים מדינת ישראל הפכה ליעד להגירה בינלאומית, לרבות לזרים שאינם זכאי שבות ואין להם זכות קנויה למעמד. בהתאם, נוצרו תופעות לא רצויות, של ניסיונות להיכנס לארץ או לשהות בה בניגוד להוראות החוק. ככלל, ניתן לחלק את אוכלוסיית השוהים שלא כחוק במדינת ישראל לשלוש קבוצות עיקריות, זאת על פי מטרת ההגעה ואופן ההגעה לארץ:

תיירים – זרים שנכנסו לישראל באשרת תייר ונותרו בארץ לאחר שפג מועד תוקף רישיון הישיבה שנופק בעבורם. נכון לסוף שנת 2022, שהו בישראל כ-25.4 אלף תיירים ללא רישיון תקף[21].

עובדים זרים לא חוקיים – זרים השוהים בישראל, ושהיו בעבר עובדים זרים חוקיים בהתאם לחוק עובדים זרים. נכון לסוף שנת 2023, שהו בישראל כ-25 אלף עובדים זרים לא חוקיים.

מסתננים – זרים שנכנסו לישראל שלא כחוק ואותרו בתחומי מדינת ישראל (לאחר זמן) או שאותרו סמוך למועד הסתננותם בגבול. נכון לסוף שנת 2023, שהו בישראל כ-23 אלף מסתננים אשר גנבו את גבולה הדרומי של המדינה והסתננו ממצרים ארצה[22]. בנוסף, בשנים האחרונות החלה תופעה של הסתננות ארצה דרך גבולה המזרחי של המדינה (ירדן) וכן דרך נמל התעופה בן גוריון (שלא באמצעות מעבר של ביקורת הגבולות, כנדרש בחוק), כך שבסך הכל שוהים בישראל נכון לסוף שנת 2023 כ-23.1 אלף מסתננים.

צמצום מספר הזרים ששהייתם בישראל אינה כחוק נעשה במספר אמצעים ובכללם סירובי כניסה, פעולות אכיפה והרחקה, עידוד לעזיבה מרצון, צמצום התמריצים להגעה ארצה וכן עדכון מדיניות ונהלים.

בהמשך הפרק מופיע תיאור של תוצרי הפעילות לצמצום מספר השוהים הלא חוקיים בשנת 2023.

[21] מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – הודעה לעיתונות מיום 23.7.2023 (הודעה שכותרתה "עובדים מחו"ל שנכנסו לישראל"). האומדן הינו שנתי ומתייחס לסוף השנה הקודמת לפרסומו.

[22] הנתון אינו כולל לידות מסתננים בישראל ואינו כולל מקבלי מעמד תושב בישראל. בנוסף לנתונים שהוצגו אודות מסתננים ששהו בסוף שנת 2023 בישראל, ישנם עוד כ- 8,200 ילדים שנולדו לאוכלוסייה זו בישראל ושעודם שוהים בארץ. יש להבהיר כי נתון זה מבוסס על מידע מינהלי הנאסף בדרכים שונות לצורך מילוי תפקידיה של הרשות ובחלקו נסמך על הצהרות הורות של זרים לילדים. לשלמות התמונה יצוין, כי ישנם כ-3,000 מסתננים מסודן ואריתריאה שבחלוף השנים הוענק להם מעמד ארעי מסוג א/5 מטעמים הומניטאריים מתוקף החלטות שונות, ואינם נכללים בנתון זה.

עזיבה מרצון

במהלך שנת 2023 מספר העוזבים בסיוע היחידה ליציאה מרצון עמד על 3,459 איש – עלייה של 15% ביחס למספר העוזבים בשנת 2022. בהתבוננות על ארבע השנים האחרונות (2020-2023) יצאו מישראל כ-11.7 אלף זרים בסיוע היחידה ליציאה מרצון, 57% מהם הם אזרחי אריתריאה. בשנת 2023, שיעורם של אזרחי אריתריאה שהסתייעו ביחידה ליציאה מרצון היווה 74% מכלל העוזבים מרצון באותה השנה – שיעור הדומה לחלקם בקרב העוזבים בשנת 2022, ושיעור שהוא גבוה משמעותית מהשיעור בשנתיים שקדמו לכך (2020-2021).

ההשפעה של מלחמת רוסיה-אוקראינה ניכרת גם ביחס של העוזבים בסיוע היחידה ליציאה מרצון מהמדינות המעורבות במלחמה, כאשר בשנת 2023 עזבו באמצעות היחידה ליציאה מרצון 154 אזרחים מרוסיה ו-17 אזרחים מאוקראינה. מספרים דומים נרשמו בשנת 2022, זאת לעומת מספרים גבוהים משמעותית בשנים 2020-2021. לעניין זה נזכיר כי עם פרוץ מלחמת רוסיה-אוקראינה הוחלט להימנע מאכיפה כנגד אוקראינים השוהים בארץ שלא כדין. מלחמת "חרבות ברזל" אשר פרצה בחודש אוקטובר, הביאה לירידה במספר העוזבים באמצעות היחידה ליציאה מרצון, כאשר רק כ-9% מכלל העוזבים יצאו מישראל ברבעון האחרון של 2023.

לוח 7: עוזבים מרצון בסיוע היחידה ליציאה מרצון, לפי ארץ מוצא ושנה

ארץ מוצא	2020	2021	2022	2023	סה"כ
אריתריאה	606	1,340	2,205	2,557	6,708
רוסיה	733	273	171	154	1,331
אוקראינה	592	204	11	17	824
סודן	126	174	119	139	558
פיליפינים	218	3	58	88	367
גאורגיה	199	52	52	17	320
אתיופיה	33	48	52	92	225
הודו	32	24	82	68	206
בלארוס	82	45	16	35	178
ניגריה	19	42	35	52	148
גאנה	15	38	32	28	113
קולומביה	20	9	29	44	102
שאר המדינות	203	131	138	168	640
סה"כ	**2,878**	**2,383**	**3,000**	**3,459**	**11,720**

זרים שיצאו תחת צו הרחקה

זרים מורחקים הנם אלו שיצאו מישראל שלא באמצעות היחידה ליציאה מרצון ולאחר שהוצא כנגדם צו הרחקה בגין שהייה לא-חוקית או בגין הפרת תנאי הרישיון שלהם בארץ. בשנת 2023 נרשמה עלייה של 88% במספר הזרים שיצאו תחת צו הרחקה ביחס למספרם בשנת 2022 – 5,004 בשנת 2023 לעומת 2,657 בשנת 2022. יחד עם זאת, בשנים 2020-2022 מספר הזרים שיצאו תחת צו הרחקה היה נמוך יחסית ועמד על ממוצע של 3,165 בשנה, וזאת לעומת ממוצע שנתי של 6,830 בשלוש השנים שקדמו לתקופה זו (2017-2019). נראה, שמספר הזרים שיצאו תחת צו הרחקה בשנת 2023 מהווה אולי תחילתה של מגמת עלייה, לאחר שנים של מגיפת הקורונה שהשפעותיה בהקשר זה באו לידי ביטוי בהגבלות על התנועה בין גבולות והסטת כוח אדם ממשימות אכיפה לטובת תגבור המשטרה במשימות הקשורות למגיפת הקורונה (שנת 2022) או לטובת תגבור מערך ההנפקה של הדרכונים (שנת 2022 ושנת 2023). מנגד עומדת השפעת מלחמת רוסיה-אוקראינה, שבעטיה לא בוצעה אכיפה כנגד אזרחי אוקראינה בשל שהייה שלא כדין (בשנת 2022 וגם בשנת 2023), שממתנת את קצב העלייה.

ראוי לציין שלמעלה מרבע מהזרים (27%) שיצאו תחת צו הרחקה במהלך שנת 2023 עשו זאת בחודש אחד – בחודש אוקטובר, כפי הנראה כתוצאה מפרוץ מלחמת "חרבות ברזל".

בדומה לשנים קודמות, גם בשנת 2023 קטגוריית "יתר הזרים" היוותה את קבוצת הזרים הגדולה ביותר שיצאה מישראל תחת צו הרחקה (85%) – רובם בעלי רישיון זמני לישיבת ביקור הניתן לפי ס'2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל, המונפק למרבית המסתננים השוהים בארץ, לאלו שפנו וטענו להיותם חוסים תחת אמנת הפליטים, וכן למשוחררים בערבות. רק כעשרה אחוזים מתוך היוצאים תחת צו הרחקה הם זרים שהגיעו ארצה כתיירים (רישיון ביקור מסוג ב/2) ורק כחמישה אחוזים הם זרים שהגיעו ארצה כעובדים זרים (רישיון ביקור מסוג ב/1).

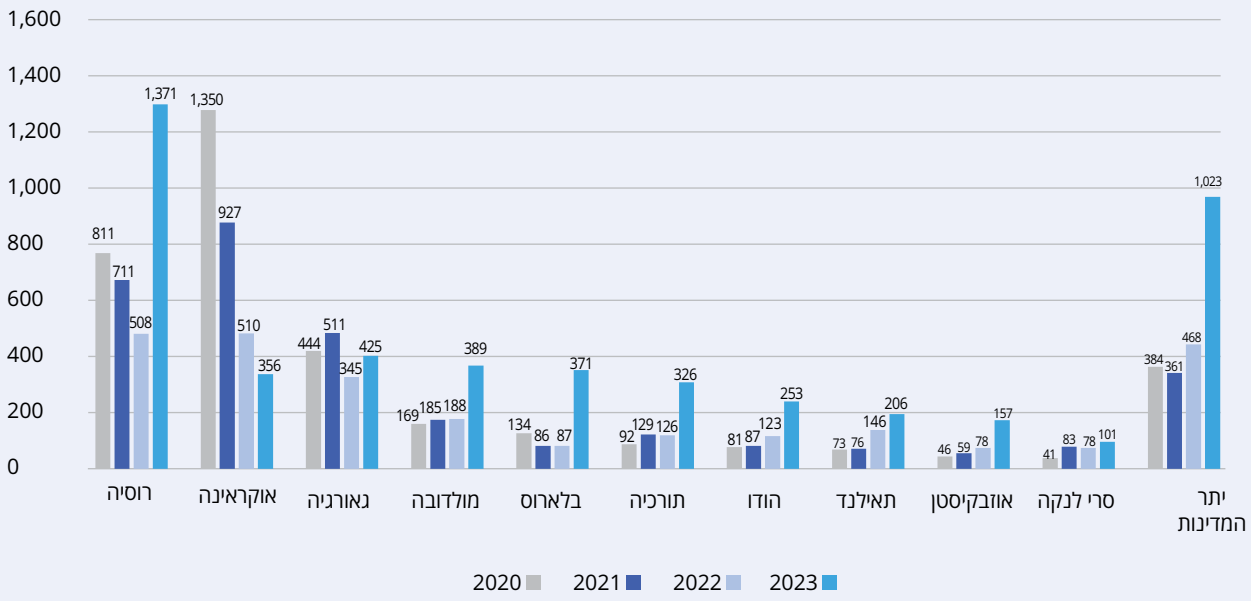
לוח 8: הרחקות של זרים ששהו בישראל שלא כחוק, לפי שנים

סיווג זרים*	2020	2021	2022	3202
תיירים	783	743	750	487
עובדים זרים	121	175	190	282
יתר הזרים	2,721	2,297	1,717	4,235
סה"כ	**3,625**	**3,215**	**2,657**	**5,004**

*בהתאם לרשיונם בעת הכניסה לישראל

השפעות מלחמת רוסיה-אוקראינה באה לידי ביטוי גם באופן התפלגות מספר היוצאים תחת צו הרחקה בשנת 2023 לפי מדינות: את מגמת העלייה הכללית במספר הזרים שיצאו תחת צו הרחקה בשנת 2023 ניתן לראות אצל כל אחת ממדינות המוצא המובילות, פרט לאוקראינה, שכאמור, בשל המלחמה נמשכת מדיניות אי האכיפה על שהות של אזרחי אוקראינה באופן לא חוקי בישראל. העלייה הגדולה במספר אזרחי רוסיה שיצאו מישראל תחת צו הרחקה במהלך שנת 2023, לעומת הירידה הגדולה של מספר אזרחי אוקראינה שיצאו מישראל תחת צו הרחקה, הביא לכך, שלראשונה בארבע השנים האחרונות, אזרחי רוסיה מהווים את הקבוצה הגדולה ביותר של זרים שיצאו מישראל תחת צו הרחקה. לפני כן היו אלה אזרחי אוקראינה שהיוו את הקבוצה הגדולה ביותר ולפניהם אזרחי גיאורגיה.

תרשים 6: הרחקות של זרים לא-חוקיים לפי ארץ מוצא ושנה

הטיפול במבקשי מקלט מדיני בישראל

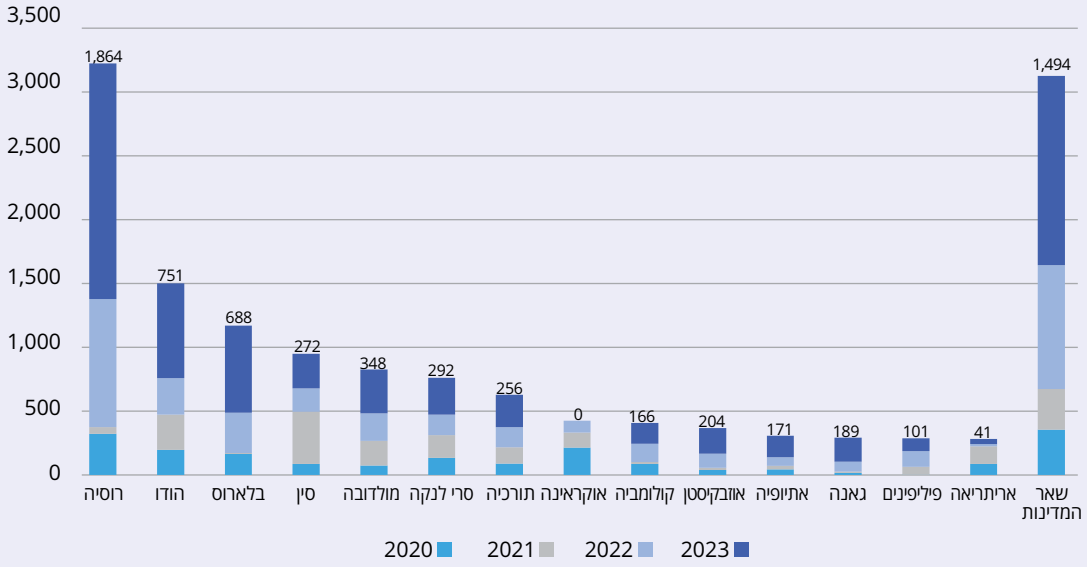
מספר הבקשות החדשות שהוגשו לקבלת מקלט מדיני בישראל עמד בשנת 2023 על 6,837 בקשות. מדובר על עלייה משמעותית ביחס לשנת 2022, בה הוגשו 3,956 בקשות (עלייה בשיעור של 73%). עם זאת, עדין מדובר במספר נמוך ממספר בקשות המקלט לפני תקופת הקורונה, כך למשל, בשנת 2019 הוגשו 9,835 בקשות מקלט.

יובהר, כי במניין הבקשות שהוגשו נכללות הבקשות שבוצע להן הליך קליטה: נבדקה תקינות המידע שנמסר, נערך למבקש שימוע בפני ממונה ביקורת הגבולות ורישום מתאים במערכת הממוחשבת. בקשות שטרם עברו הליך קליטה או שהליך זה לא הושלם אינן נכללות במספר הבקשות שהוגשו.

מלחמת רוסיה-אוקראינה הביאה לכך שרוסיה הייתה מדינת המוצא העיקרית בקרב מבקשי המקלט (27%), עם 1,846 בקשות. גם מבלארוס נרשם מספר רב של מבקשי מקלט (מדינת המוצא השלישית בשכיחותה) עם 688 בקשות מקלט (כעשירית מכלל מבקשי המקלט). בהקשר זה יצוין, כי נוכח המשאבים המוגבלים העומדים לטובת הטיפול בבקשות מקלט, הרי שמעת לעת מתקבלת החלטה לתעדף משאבים אלו לטובת אוכלוסיות שניתן לקדם את הטיפול בעניינם. בהתאם לכך ובשל היות כל אזרחי אוקראינה חוסים תחת מדיניות של אי הרחקה בגין המלחמה המתרחשת בארצם, הרי שבקשותיהם של אזרחי אוקראינה בישראל אינן מתועדפות לעת הזו ואינן עוברות הליך קליטה, כמתואר לעיל.

מדינת המוצא השנייה בשכיחות מבקשי המקלט לשנת 2023 היא הודו, עם 751 בקשות מקלט, מספר הזהה למספר בקשות המקלט שהוגשו על ידי אזרחי הודו בשלוש השנים הקודמות (2020-2022).

תרשים 7: בקשות מקלט לפי ארץ מוצא ושנת הגשת הבקשה

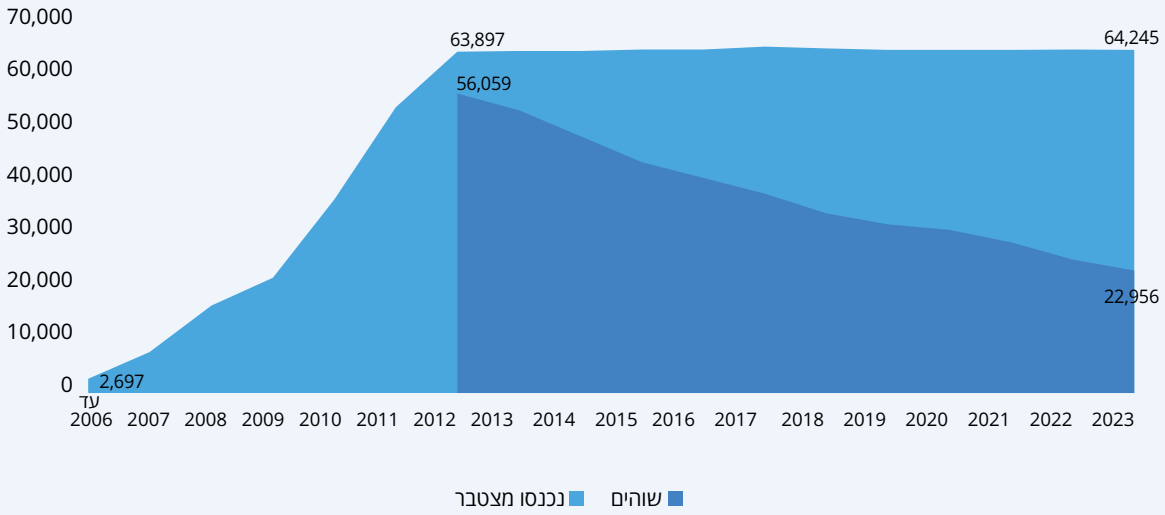

הטיפול בתופעת ההסתננות לישראל דרך הגבול עם מצרים

הטיפול בתופעת ההסתננות לישראל דרך הגבול עם מצרים עלה לסדר היום הציבורי עת הפכה ההסתננות לישראל החל משנת 2006 מאירוע שולי לזרימה של מאות, אלפים ובשיאה אף לעשרות אלפים של בני אדם מדי שנה. החל משנת 2012 קצב ההסתננות לישראל דרך הגבול עם מצרים הואט דרמטית הודות לפעולות מגוונות שנקטה הממשלה והן הביאו לבלימתו בשנת 2016. בסך הכל הסתננו לישראל במהלך השנים דרך הגבול עם מצרים כ-64 אלף איש. בתרשים 8 ניתן לראות את התמורות שחלו במהלך השנים במספר האנשים שהסתננו לישראל דרך הגבול הדרומי, ולצד זאת התמורות שחלו בתקופה זו במספר השוהים מקרבם בישראל. הזרים שנכנסו לישראל שלא כחוק ואותרו בגבול (בעת כניסתם) או בתחומי מדינת ישראל (לאחר זמן), הגיעו על פי רוב ללא מסמכים מזהים. מרבית המסתננים (כ-80%) הם אזרחי המדינות אריתריאה וסודן. לגבי מדינות אלו מתקיימת מדיניות של אי החזרה, שנובעת הן מהבעיות מהמצב השורר באריתריאה והן בשל קושי בהרחקתם של אזרחי סודן למדינתם, כאשר מדיניות זו נבחנת מעת לעת. הדרך המרכזית לצמצום ההשתקעות של אוכלוסייה זאת בישראל היא באמצעות יציאה מרצון בסיוע היחידה ליציאה מרצון של רשות האוכלוסין וההגירה. נכון לסוף שנת 2023 שהו בישראל מקרב בני קבוצה זאת כ-23 אלף איש[23].

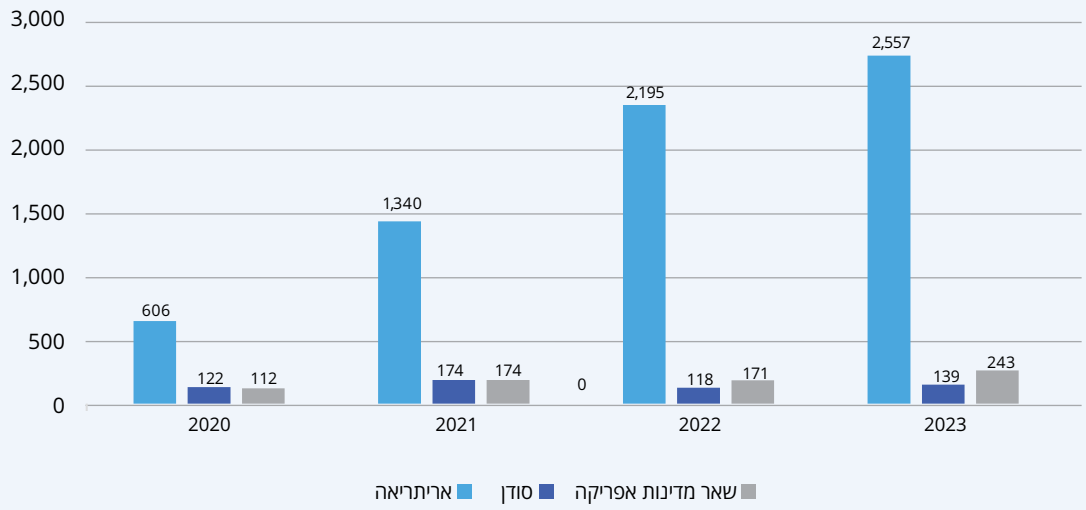
[23] ראו הערה 22 לעיל

תרשים 8: מספר האנשים שהסתננו לישראל במצטבר דרך גבול מצרים, לפי שנת כניסה, ומספר השוהים מביניהם בסוף כל שנה

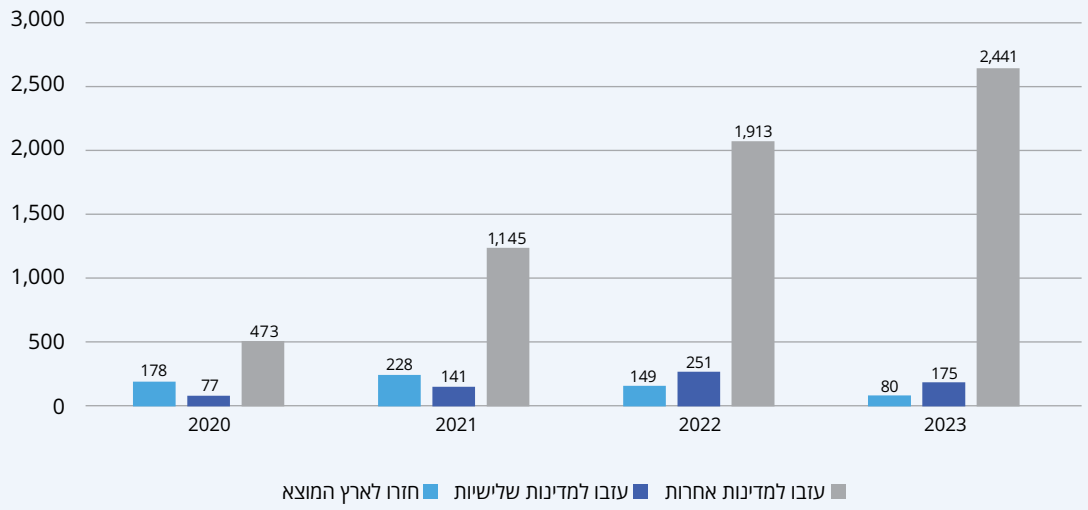
בלימת תופעת ההסתננות דרך הגבול עם מצרים הביאה למיקוד המאמץ בצמצום השתקעותם של המסתננים השוהים בארץ, זאת, בין היתר, על ידי עידוד יציאתם מרצון בחזרה למדינת המוצא, למדינה שלישית או למדינה אחרת. משנת 2012 ועד לסוף שנת 2023 יצאו מרצון מגבולות המדינה 43,038 אנשים ממדינות אפריקה בלבד, מתוכם 2,939 שיצאו במהלך שנת 2023. זוהי עלייה של כ-18% ביחס לשנת 2022, שבה מספר היוצאים מרצון ממדינות אפריקה עמד על 2,484. כפי שניתן לראות בתרשים 9, בארבע השנים האחרונות קיימת מגמה של עלייה במספר העוזבים בסיוע היחידה ליציאה מרצון שמוצאם ממדינות אפריקה. בשנים 2020 ו-2021 המספרים היו נמוכים, וזאת כתוצאה מהשפעת מגיפת הקורונה וההגבלות הנרחבות על התעופה הבינלאומית.

תרשים 9: עוזבים ממדינות אפריקה בסיוע היחידה ליציאה מרצון, לפי ארצות מוצא נבחרות ושנת יציאה

87% מהזרים ממדינות אפריקה שעזבו בסיוע היחידה ליציאה מרצון במהלך שנת 2023 היו אזרחי אריתריאה וכ-5% מהם היו אזרחי סודן. במהלך ארבע השנים האחרונות חלו שינויים ביעדי היציאה של זרים אזרחי אריתריאה וסודן. שיעור האזרחים שיצאו בחזרה לארץ מוצאם הצטמצם בצורה משמעותית, כאשר בד בבד שיעור האזרחים שיצאו למדינות אחרות (שלא בהסדר "מדינה שלישית") הלך וגדל בצורה משמעותית. אם בשנת 2020 כ-24% מאזרחי סודן ואריתריאה חזרו בחזרה למדינת מוצאם, הרי שבשנת 2023 הצטמק שיעורם ל-3% בלבד. ובמקביל, בעוד ששיעור העוזבים מאריתריאה וסודן למדינות אחרות עמד בשנת 2020 על 65%, הרי שבשנת 2023 עלה שיעורם ועמד על 91%.

תרשים 10: עוזבים מאריתריאה וסודן בסיוע היחידה ליציאה מרצון, לפי יעד עזיבה ושנת יציאה

הטיפול בתופעת ההסתננות לישראל דרך גבולות אחרים מגבול מצרים

בשנים האחרונות החלה תופעה של הסתננות לישראל דרך גבולה המזרחי של המדינה עם ירדן ודרך נמל התעופה בן גוריון (שלא באמצעות ביקורת הגבולות כנדרש בחוק). כפי שניתן לראות בלוח 9, מספר המסתננים לישראל דרך גבול ירדן עמד, במהלך השנים 2019-2023, על 190 איש[24]. תורכיה ואתיופיה הן מדינות המוצא השכיחות בקרב המסתננים מירדן. במהלך שנת 2023 הסתננו לישראל דרך הגבול עם ירדן 78 איש, אשר, לראשונה, רובם הם אזרחי מדינות אפריקה: 50 מאתיופיה ו-17 מסודן. מבין סך כל 190 הזרים שהסתננו לישראל דרך גבול ירדן בשנים 2019-2023, שהו בישראל בסוף שנת 2023 86 איש: כלל המסתננים מאתיופיה (58), כלל המסתננים מסודן (17) ו-11 מסתננים ממדינות אחרות (מתוך 115 איש).

[24] במקרים בהם אותר המסתנן בתוך גבולות הארץ, מקום ההסתננות המוגדר הוא בהתאם להצהרתו.

לוח 9: כניסות מסתננים לישראל דרך הגבול עם ירדן לפי שנת הסתננות, ארץ מוצא ומספר השוהים מבניהם בארץ

ארץ מוצא	2019	2020	2021	2022	2023	סה"כ הסתננו	מתוכם סה"כ בארץ
תורכיה	18	1	18	41	3	81	2
אתיופיה	0	0	0	8	50	58	58
סודן	0	0	0	0	17	17	17
גאורגיה	2	0	8	3	1	14	0
יתר המדינות	1	0	6	6	7	20	9
סה"כ	21	1	32	58	78	190	86

בנוסף, בין השנים 2019-2023 הסתננו לישראל דרך נמל התעופה בן גוריון[25], מבלי שעברו ביקורת הגבולות כנדרש בחוק 121 איש, שאותרו לאחר מכן בתוך גבולות הארץ. 10 מתוכם שהו בישראל בסוף שנת 2023.

כמו כן, בשנת 2023 אותרו בישראל 83 מסתננים נוספים, אשר מקום הסתננותם טרם סווג. מתוכם נשארו בישראל 29 איש בסוף שנה זאת.

בהסתכלות כוללת על כלל המסתננים לישראל מאז תחילת שנות האלפיים (לרבות הקבוצה העיקרית של המסתננים הוותיקים יותר מגבול מצרים): הסתננו לישראל 64,639 איש, ומתוכם שוהים בישראל 23,081 איש נכון לסוף שנת 2023.

[25] ראו הערה 22 לעיל.

פרק 8: אכיפה על מעסיקי זרים

לפעילות אכיפה על מעסיקי זרים שתי תכליות: צמצום מספר הזרים השוהים בישראל שלא כחוק על ידי אכיפה על מעסיקים המהווים מחוללי שהייה, ושמירה על זכויות העובדים הזרים. סעיף 1 ט"ו לחוק עובדים זרים התשנ"א 1991 קובע שאם מעסיק אינו מקיים תנאי שנקבע בהיתר להעסקת עובדים זרים, אינו מקיים הוראה או חובה החלה עליו כלפי עובדיו, או מעכב שלא כדין מסמך מזהה או דרכון של עובד זר, יהיו לכך השלכות. ניתן לבטל את ההיתר שניתן לו להעסקת העובדים הזרים בכפוף לעריכת שימוע, לסרב לאשר למעסיק להעסיק עובדים זרים למשך עד שלוש שנים, או לקבוע תנאים וסייגים בהיתר גם בטרם יחליט על ביטולו.

בכפוף לכך, מינהל אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין וההגירה מבצע חקירות ומבצעים יזומים שמטרתם גילוי של הפרות של חוק עובדים זרים על ידי מעסיקים. האכיפה מתבצעת לגבי כל המעסיקים – אלה שהם בעלי היתר העסקה ואלה שמעסיקים ללא היתר. חקירה עשויה להתפתח לכדי הגשת כתב אישום או הטלת קנס מינהלי.

לוח 10: כתבי אישום פליליים וקנסות מנהליים

	2019	2020	2021	2022	2023
תיקי חקירה שנפתחו	1,073	125	489	335	181
קנסות מינהליים שהוטלו על מעסיקים*	1,719	1,274	1,288	1,403	462
היקף קנסות מינהליים*	13,100,000	11,363,625	10,893,500	13,047,500	4,524,000
כתבי אישום שהוגשו נגד מעסיקים**	157	94	114	93	44
היקף קנסות שהוטלו על פי גזרי דין בעקבות הגשת כתבי אישום נגד מעסיקים**	6,844,090	3,704,600	5,349,400	3,847,330	1,455,700
ההיקף השנתי של קנסות שהוטלו (כולל ריבית פיגורים)*	19,944,090	15,068,225	16,242,900	16,894,830	5,979,700

* קנסות שהוטלו בגין עבירה על סעיפים בחוק עובדים זרים, במסגרת תיקים שנפתחו באותה שנה ובמועדים קודמים.

** כתבי אישום שהוגשו בשנה נתונה בגין תיקים שנפתחו באותה שנה ובמועדים קודמים.

במהלך שנת 2023 נפתחו 181 תיקי חקירה והוגשו 44 כתבי אישום כנגד מעסיקים. בסך הכל, ההיקף השנתי של הקנסות שהוטלו, בחיבור הקנסות המנהליים והקנסות שהוטלו על פי גזרי הדין, בשנת 2023 עמד על כ-6 מיליון ₪.

כפי שניתן ללמוד מנתוני לוח 10, במהלך 2023 חלה ירידה די משמעותית במספר תיקי החקירה שנפתחו ביחס לשנה הקודמת (181 בשנת 2023 לעומת 335 בשנת 2022) ובמספר כתבי האישום שהוגשו (44 בשנת 2023 לעומת 93 בשנת 2022). ירידה זו יש לתלות בהסטת כח אדם העוסק באכיפה לטובת תגבור מערך הדרכונים במהלך כל שנת 2023, וביתר שאת בתקופת מבצע "מרתון דרכון" (ראו תיבה 1 בפרק 1 בדו"ח זה). בנוסף לכך, בעקבות מלחמת "חרבות ברזל", החל מחודש אוקטובר, הוסט כח האדם העוסק במשימות אכיפה לטובת תגבור של משטרת ישראל במשימות שנועדו לסייע בזיהוי נעדרים, וכן לטובת תגבור של יחידות אחרות ברשות לביצוע משימות הנגזרות ממצב החירום.

פרק 9: שיפור השירות והקשר עם הציבור

בפרק זה מובא תיאור של הפעילות המתקיימת בערוצים השונים של השירות ושל הקשר עם הציבור בישראל. שני האירועים המרכזיים של השנה: מבצע "מרתון דרכון" ומלחמת "חרבות ברזל" השפיעו על שירותי הרשות באופן ישיר ובאופן עקיף, כפי שניתן לקרוא לאורך כל מסמך זה וגם בפרק הנוכחי.

קבלת קהל בלשכות מינהל האוכלוסין – הנפקת תעודות זהות ודרכונים

מספר הלקוחות שהגיעו ללשכות מינהל האוכלוסין במהלך שנת 2022 לצורך הנפקת תעודות זהות ודרכונים הגיע לכ-1.7 מיליון איש. מדובר בעלייה של 5% בהשוואה למספר הלקוחות שהגיעו ללשכות בשנת 2022. מספר הלקוחות המוזמנים (אלו שהזמינו תור מראש) עמד על כ-1.14 מיליון איש. מדובר בירידה קלה לעומת מספר המוזמנים בשנת 2022 (כ-1.22 מיליון). מספר הלקוחות המזדמנים, אלו שלא הזמינו תור מראש, גדל באופן משמעותי ועמד על כ-555 אלף איש, וזאת לעומת כ-394 אלף בשנת 2022. בסך הכל אחוז המוזמנים מכלל הלקוחות ששורתו בלשכות מינהל אוכלוסין בתחום הדרכונים ותעודות הזהות עמד על 67% - אחוז נמוך משמעותית בהשוואה לשנים הקודמות.

זמן ההמתנה הממוצע של לקוחות מוזמנים בלשכות עמד בשנת 2023 על 10:37 דקות (כדקה יותר מאשר הזמן הממוצע בשנת 2022). זמן ההמתנה הממוצע של לקוחות מזדמנים בלשכות עמד על 31:19 דקות, בדומה לזמן הממוצע בשנת 2022.

האירועים המשמעותיים שהתרחשו בשנת 2023, מבצע "מרתון דרכון" ומלחמת "חרבות ברזל" (ראו בהרחבה בתיבות 1 ו-2 בפרק 1 במסמך), השפיעו על מספר הלקוחות, על העומסים בלשכות, על תמהיל המוזמנים ומזדמנים ועל זמני ההמתנה. בתקופת מבצע "מרתון דרכון", שהיווה מאמץ שירותי גדול מאד, והתקיים בחודשים מאי ויוני, בתקופה של חודשיים בלבד קיבלו שירות כ-442 אלף לקוחות (26% ממספר הלקוחות השנתי). אחוז המוזמנים בתקופת החודשים מאי-יוני עמד על 44% בלבד, וזאת מכיוון שמבצע "מרתון דרכון" איפשר למעשה את קבלת השירות ללא הזמנת תור. לעומת זאת, בכל חודש אוקטובר שורתו רק כ-49 אלף לקוחות, וזאת בשל פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" וההשלכות הביטחוניות, שכללו סגירת לשכות מקבלת קהל ופתיחה הדרגתית של חלק מהן בהמשך. יצוין שבחודש שבו העומס בלשכות קטן יחסית, זמן ההמתנה של הלקוחות יורד בהתאם – 6 דקות ללקוחות מוזמנים ו-18:30 דקות ללקוחות מזדמנים.

לוח 11: מספר הלקוחות שקיבלו שירות בתחום הנפקת תעודות זהות ודרכונים ביומטריים בלשכות מינהל האוכלוסין במהלך 2020-2023, זמן המתנה ממוצע ללקוחות מוזמנים ומזדמנים, ואחוז הלקוחות המוזמנים

	2020	2021	2022	2023
מספר מוזמנים	820,934	1,097,426	1,216,427	1,139,140
זמן המתנה ממוצע (בדקות) – לקוחות מוזמנים	00:04:45	00:07:44	00:09:44	00:10:37
מספר מזדמנים	157,826	223,986	394,006	555,197
זמן המתנה ממוצע (בדקות) – לקוחות מזדמנים	00:14:42	00:27:07	00:31:44	00:31:19
סה"כ הלקוחות בלשכות	978,760	1,321,412	1,610,433	1,694,337
אחוז מוזמנים	84%	83%	76%	67%

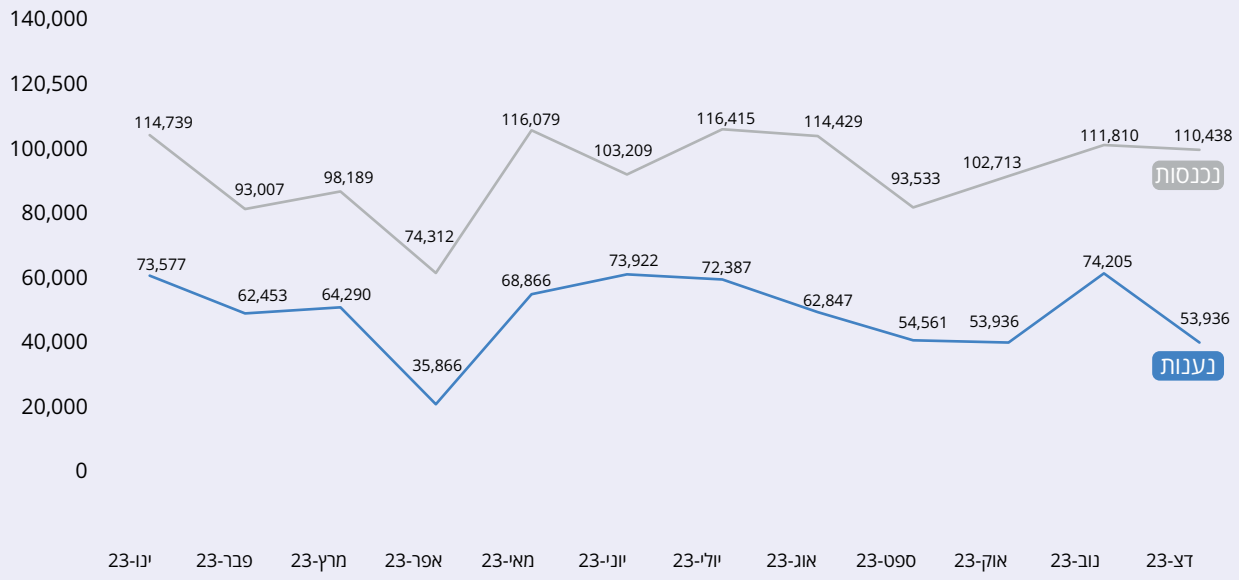
מוקד שירות ארצי

מוקד השירות הארצי ברשות האוכלוסין וההגירה אמון על מסירת מידע וביצוע פעולות בנושאים שונים, לרבות מרשם ודרכונים, אשרות, צווי עיכוב יציאה מהארץ, זימון תורים ועוד. המוקד מספק שירות לציבור בארבע שפות (אנגלית, ערבית, רוסית ועברית), ובמגוון ערוצים: טלפון, דואר, פקס, דוא"ל וטופס מקוון.

כפתרון לעומס הגדול בפניות למוקד, כבר ביולי 2022 החלה רשות האוכלוסין וההגירה להפעיל מוקד נוסף במיקור חוץ, שמטפל בשיחות בנושא זימון תורים ומידע כללי. הפעלת המוקד הנוסף הביאה לעליה של כ-40% בממוצע השיחות הנכנסות לחודש במהלך שנת 2023 ביחס לשנת 2023, ולעליה של כ-67% בממוצע השיחות הנענות לחודש, בהשוואה לממוצע החודשי בשנת 2022.

בנוסף לכך, מיד עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", החלה רשות האוכלוסין וההגירה להפעיל מוקד שירות ייעודי לטובת מענה למפוני יישובי העוטף והצפון.

תרשים 11: היקף חודשי של שיחות נכנסות ונענות לשנת 2023

לצד כמיליון ורבע שיחות טלפוניות שהתקבלו וכ-750 אלף השיחות שנענו במוקד הטלפוני, במהלך שנת 2023 טופלו כ-183 אלף פניות בערוצים הדיגיטליים, כ-8.5 אלף פניות בערוצים "מסורתיים" (פקס ודואר) וכ-364 אלף פניות בשירות המקוון לבירור עיכוב יציאה מהארץ. כמו כן, הונפקו באמצעות מוקד השירות כ-130 אלף תעודות ומסמכים מהמרשם (כגון: תעודות לידה, תעודת פטירה, תמצית רישום, מידע על נוסע, איתור מען, ספח של תעודת זהות).

מידע ושירותים מקוונים

רשות האוכלוסין וההגירה מעמידה לרשות הציבור שירותים מקוונים מגוונים, שאת חלקם ניתן לקבל במגוון ערוצים: אתר האינטרנט של רשות האוכלוסין וההגירה (piba.gov.il), האזור האישי הממשלתי (my.gov) ועמדות שירות עצמי ("קיוסקים") הפזורות ברחבי המדינה.

במהלך שנת 2023 טופלו כ-2.84 מיליון בקשות שונות של הציבור באמצעות אתר האינטרנט של הרשות או בעמדות השירות העצמי הפזורות ברחבי המדינה – עלייה משמעותית ביחס למספר הבקשות שטופלו בשנת 2022 (1.98 מיליון בקשות). שלושת השירותים המבוקשים ביותר היו (מהגבוה לנמוך): הנפקת ספח של תעודת זהות (כ-1.22 מיליון), הפקת ספח דיגיטלי (כ-666 אלף), והפעלה (אקטיבציה) של תעודת הזהות (כ-232 אלף).

לוח 12: מספר בקשות לשירותי מרשם נבחרים וקבלת פרטים על נוסע באמצעות אתר האינטרנט ועמדות השירות העצמי (קיוסקים), 2023

שינוי מען (מגיל 18) 223,852 בקשות	**פרטים על נוסע** 37,124 בקשות
הנפקת ספח ת"ז 1,224,974 בקשות	**תעודת פטירה** 50,751 בקשות
מתן שם לנולד 72,507 בקשות	**איתור מען** 55,804 בקשות
מתן תעודת לידה 139,664 בקשות	**אקטיבציה של ת"ז** 231,050 בקשות
תמצית רישום 140,457 בקשות	**הפקת ספח דיגיטלי** 666,031 בקשות

שירותים ומידע חדש באתר האינטרנט של הרשות

במהלך שנת 2023 נוספו לאתר האינטרנט של רשות האוכלוסין וההגירה שירותים מקוונים ודפי מידע בנושאים שונים.

דפי מידע נושאיים:

- מבצע "מרתון דרכון" – עדכונים שוטפים לגבי העומס בלשכות, נתוני הנפקת דרכונים, מצלמות בשידור חי מהלשכות, עדכונים והנחיות שוטפות, נתונים סטטיסטיים.
- מלחמת "חרבות ברזל" – עדכונים בנוגע לשעות קבלת קהל, הנחיות ונהלים, ראיונות ותקשורת, הודעות לעיתונות, שאלות ותשובות.
- ריכוז ראיונות בכלי התקשורת של מנכ"ל הרשות ומנהלים בכירים נוספים ברשות
- האתר בחירום – עמוד חדש שנוצר ומרכז את כל המידע בנוגע לפעילות הרשות בעתות חירום (בעבר ובהווה): מלחמת רוסיה-אוקראינה, "מרתון דרכון", קורונה, "חרבות ברזל".

שירותים חדשים:

- הנפקת תעודת לידה דיגיטלית – תושבי ואזרחי ישראל, שנולדו בישראל, יכולים להפיק עבור עצמם או עבור בן משפחה בקרבה ראשונית תעודת לידה חתומה דיגטלית
- הנפקת תעודת פטירה דיגיטלית – תעודת פטירה חתומה דיגיטלית ניתנת להפקה על ידי בני משפחה מקרבה ראשונה (הורה עבור ילדיו, ילדים עבור הורים)
- מערכת זימון תורים חדשה ומשופרת "Go visit" – לזימון תור בלשכה לצורך הנפקת דרכונים ותעודות זהות (תיעוד ביומטרי) בלשכות האוכלוסין. המערכת מאפשרת הצגת סניפים במיון לתאריך התור הקרוב ביותר, אפשרות לשמור את התור ביומן וקישורים לאגרות ולטפסים
- זימון תור להפקדת ערבויות בנמל התעופה בן גוריון – לצורך הפקדת ערבויות בנקאיות לזרים המוזמנים לישראל ושהאישור לכניסתם מותנה בהפקדת ערבות כספית על ידי הגורם המזמין
- הרשמה לדיוור הדיגיטלי (כתובת דוא"ל, מספר טלפון נייד) – לצורך קבלת מסרים ומכתבים מגופים ציבוריים על ידי מילוי טופס מקוון במערכת ההזדהות הלאומית ניתן למלא את פרטי המען הדיגיטלי
- מחשבון תשלומי אגרות לצורך העסקת מומחים זרים – מיועד למעסיקים המעוניינים להעסיק עובדים זרים מומחים או להאריך היתר קיים ורישיון עבודה למומחה הזר

פעילות ברשתות החברתיות

הרשות מקיימת פעילות ענפה ברשתות החברתיות במטרה להדק את הקשר עם הציבור. הפעילות כוללת כתיבת תוכן, אינפוגרפיקה, קביעת שפה עיצובית ועוד. הפעילות התרחבה באופן משמעותי במהלך שנת 2023 , כפי שניתן לראות בנתונים המעודכנים:

- לדף **הפייסבוק** של הרשות יש כ-66 אלף עוקבים (עלייה של כ-5,000 עוקבים ביחס לשנה שעברה).
- לדף **האינסטגרם** של הרשות יש 3,133 עוקבים (עלייה של כ-500 עוקבים ביחס לשנה שעברה).
- לדף **הטוויטר** של הרשות יש 686 עוקבים (עלייה של 50 עוקבים ביחס לשנה שעברה).
- לדף **הטלגרם** של הרשות יש 9,439 עוקבים (פי 2.5 ממספר העוקבים בשנה שעברה).
- לערוץ **היוטיוב** יש 3,382עוקבים (עלייה של כ-900 עוקבים ביחס לשנה שעברה).
- במהלך 2023 נפתח ערוץ חדש של הרשות – **טיקטוק** רשות האוכלוסין וההגירה, ובו ישנם כבר 5,924 עוקבים.

פעילות הסברה

במהלך שנת 2023 התנהלה פעילות ההסברה ברשות האוכלוסין וההגירה בעצימות גבוהה, שמטרתה לחשוף את הציבור לעשיית הרשות ובמקביל, להביא בפניו מידע משמעותי שעליו להיות חשוף אליו. הפעילות באה לידי ביטוי בערוצים מגוונים: באתר האינטרנט של הרשות, ברשתות החברתיות ובלשכות האוכלוסין ברחבי הארץ.

פורסמו יוזמות ומסעות הסברה (קמפיינים) חדשים ומשמעותיים, כגון: קמפיין מרתון דרכון, הסברה בנושא כלל השירותים שמעניקה הרשות בזמן מלחמת "חרבות ברזל", במגוון שפות, עדכון של הנראות הפיזית של המבנים המאוכלסים על ידי יחידות הרשות ועוד.

ברחבי לשכות מינהל האוכלוסין הוצבו חומרי הסברה בנושאים שונים כגון: עמדות זיכרון והזדהות עם החטופים, הקרנת תמונות החטופים בעמדות ביקורת גבולות בכלל מעברי הגבול הבינלאומיים, מידע בדבר מתן שירותים מקוונים, מידע על השינוי באופן הפצת הדרכונים ועוד.

טיפול בתלונות ציבור

במהלך שנת 2023, התקבלו באגף הביקורת הפנימית ותלונות הציבור 12,968 מכתבים מהציבור במגוון ערוצים (דואר, דוא"ל, פקס, טופס מקוון באתר). נתון זה מהווה ירידה בשיעור של כ-10% בהשוואה לשנה שעברה, אז התקבלו 14,512 פניות. הסיבה העיקרית לירידה במספר התלונות נעוצה באירועים המשמעותיים שהשפיעו על כל עבודת רשות האוכלוסין וההגירה - מבצע "מרתון דרכון" הוריד את נפח התלונות על ההמתנה לקביעת תור בלשכות, ומלחמת "חרבות ברזל", כאשר בייחוד בחודש הראשון מספר הלקוחות שהגיעו ללשכות צומצם, כאשר חלק מהלשכות היו סגורות או פעלו במתכונת מצומצמת יותר.

עד כה נערך פילוח של כמחצית מהמכתבים שהגיעו לאגף בשנת 2023. מהפילוח עולה שכמחצית מהמכתבים שהתקבלו היו מכתבי תלונה. להלן פילוח הסוגיות המרכזיות בהן עסקו אותן תלונות:

תחום שירותי מרשם ודרכונים (80% מכלל התלונות)

- בעיות בזמינות התורים לתיעוד ביומטרי (תעודות זהות ודרכון) בלשכות.
- זמני המתנה ממושכים לקבלת דרכונים ביומטריים.

תחום שירותי אשרות, מעמד והכניסה לישראל

- עיכובים במתן מענה בהחלטות בתיקים של נישואין וחיים משותפים של זרים עם בני זוג ישראלים.

נושאים אחרים

- העדר מענה ו/או זמן המתנה ממושך במוקד השירות הארצי.
- תלונות על השירות בלשכות ועובדיהן.

במהלך השנה אגף הביקורת הפנימית ותלונות הציבור מטפל במעקב אחר תיקון הליקויים העולים מהתלונות, בין היתר בקבלת החלטות של הדרג הניהולי הנוגעות לייעול, לשיפור ולהסדרת הבסיס הנורמטיבי ותהליכי העבודה ברשות.

רשות האוכלוסין וההגירה
Population & Immigration Authority
سلطة السكان والهجرة

איתנו, במעלה מייק

www.piba.gov.il